

”NE JÄRJESTÖT PÄRJÄÄ, JOTKA ON MUUTOKSESSA MUKANA”

**Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja
tulevaisuus Seinäjoella**

Paula Paloniemi

Terveyskasvatuksen
pro gradu-tutkielma
Kevät 2015
Terveystieteiden laitos
Jyväskylän Yliopisto

TIIVISTELMÄ

Paula Paloniemi (2015). ”Ne järjestöt pärjää, jotka on muutoksessa mukana” Sosiaali- ja terveystieteiden laitos, Jyväskylän Yliopisto, terveystieteiden pro gradu-tutkielma, 44 s., 4 liitettä.

Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoisjärjestöissä toimivien näkemyksiä edustamiensa järjestöjen asemasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta Seinäjoella. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla keväällä 2013. Tutkimusta varten haastateltiin yhdeksää Seinäjoen kaupungin alueella eri tehtävissä työskentelevää järjestötahon toimijaa. Tutkimukseen valittujen järjestöjen toiminta oli aktiivista ja järjestöt edustivat monipuolisesti sosiaali- ja terveystieteiden järjestökenttää. Lisäksi vapaaehtoistyö oli osa kaikkien valittujen järjestöjen toimintaa. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Järjestöjen tehtäväkenttä nähtiin laajana ja järjestöjen tekemälle työlle nähtiin olevan yhteiskunnassa selkeä tarve. Vapaaehtoisjärjestöjen arvostuksen koettiin parantuneen vuosien myötä. Järjestötoimijoiden näkemyksen mukaan apua ja tukea saaneet ihmiset arvostivat eniten järjestöjen työtä, mutta julkiselta sektorilta toivottiin enemmän arvostusta. Seinäjoen kaupunki oli vähentänyt toiminta-avustuksia ja lisää taloudellista tukea tarvittiin. Vapaaehtoiset henkilöt nähtiin järjestötyön edellytyksenä ja heillä oli monenlaista osaamista. Järjestötoimijat kokivat, että vapaaehtoisista oli kuitenkin pulaa eikä vapaaehtoistyöhön enää sitouduttu samalla tavoin kuin ennen. Vapaaehtoisjärjestöt tekivät laajaa yhteistyötä niin muiden järjestöjen kuin julkisen ja yksityisen sektorin kanssa. Yhteistyön muiden tahojen kanssa koettiin esimerkiksi parantavan toiminnan laatua ja säästävän resursseja. Haasteista huolimatta vapaaehtoisjärjestöjen aseman uskottiin säilyvän tulevaisuudessa. Haastateltavat näkivät, että järjestöjen toimintatapoja pitäisi kuitenkin muuttaa ja järjestöjen näkyvyyttä lisätä. Lisäksi vapaaehtoisia tulisi palkita tekemästään työstä motivaation säilyttämiseksi.

Tulosten pohjalta voidaan päätellä, että järjestöt edistävät ihmisten hyvinvointia monin eri tavoin. Palveluita tuottavilla sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoisjärjestöillä on hyvä asema Seinäjoella, mutta perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan asemassa on parannettavaa. Järjestöjen ja kuntien välisen sekä järjestöjen keskinäisen yhteistyön kehittäminen on järjestöjen toimintaedellytysten kannalta hyvin tärkeää. Yhteistyö on välttämätöntä tulevaisuuden haasteista selviämiseksi. Järjestöjen keskinäisen yhteistyön kehittämisen kautta on mahdollista saavuttaa lisää näkyvyyttä, arvostusta ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Järjestöissä ollaan tietoisia siitä, että toimintatapoja tulee muuttaa toiminnan turvaamiseksi tulevaisuudessa ja heillä on motivaatiota ja tietoa järjestötyön kehittämiseen. Lisäksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää käytännön järjestötoiminnassa erityisesti vapaaehtoisten rekrytoimiseen ja tukemiseen liittyen sekä järjestöjen keskinäisessä tai sektorirajat ylittävässä yhteistyössä. Lisäksi tutkimus antaa järjestötoimijoille tietoa tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisesta.

Asiasanat: kolmas sektori, vapaaehtoisjärjestöt, vapaaehtoistyö, arvostus, rahoitus, yhteistyö

ABSTRACT

Paula Paloniemi (2015). 'The organizations that live with change will survive'. The position, operational conditions and future prospects of voluntary organizations in the field of social welfare and health care. Department of Health Sciences, University of Jyväskylä. Master's thesis in Health Education. 44 p., 4 attachments.

The present study aims at charting the views of persons active in voluntary organizations in the field of social welfare and health care concerning the position, operational conditions and future prospects in Seinäjoki of the organizations they represent. The data was gathered by thematic interviews in the spring of 2013. Nine persons acting in various roles in voluntary organizations in the town of Seinäjoki were interviewed for the study. The organizations selected for the study operated actively and represented diversely nonprofit organizations in the field of social welfare and health care. Voluntary work formed a part of the activities of all of the organizations concerned. Content analysis was performed on the data.

According to the interviewees, the organizations had a wide field of activities and there was an obvious social need for their work. The respect of voluntary organizations was perceived to have risen with time. Organizational actors saw that the work of the organizations was regarded most highly by the persons receiving help and support while more appreciation from the public sector was hoped for. Volunteers bringing in a variety of skills were seen to be essential for the activities of the organizations. It was felt, however, that there was a shortage of volunteers and commitment to voluntary work was not as firm as before. Voluntary organizations collaborated widely with other organizations in both the public and the private sector, which was seen as raising the quality of the activity and saving resources. In spite of the challenges, the voluntary organizations were seen to have a permanent role. However, their mode of work ought to be changed and their visibility increased. Moreover, volunteers should be rewarded for their work in order to help them stay motivated.

The results of the present study lead to the conclusion that voluntary organizations further people's well-being in many ways. Voluntary organizations producing services are well placed in Seinäjoki while the position of traditional voluntary organizations could be improved. Developing the collaboration between voluntary organizations and municipalities and between the voluntary organizations themselves is very important for improving their operational conditions. Without collaboration, they cannot cope with future challenges. By developing their mutual collaboration, the organizations can gain more visibility, acquire esteem and increase their chances of social impact. The organizations are well aware that modes of work should be changed in order to safeguard their future. They also have the motivation and knowledge to develop their activities. Also concrete action is needed. For the purposes of the daily activities of voluntary organizations, the results of the study can be utilized especially in the recruitment and support of volunteers and in the cross-sector and mutual collaboration of various organizations. Furthermore, the study can help organizational actors to meet future challenges.

Key words: third sector, voluntary organizations, voluntary work, respect, funding, collaboration

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 KOLMAS SEKTORI OSANA YHTEISKUNTAA	2
2.1 Mitä tarkoitetaan kolmannella sektorilla?.....	2
2.2 Kolmannen sektorin tehtävät	3
2.3 Kolmannen sektorin asema ja arvostus.....	5
3 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VAPAAEHTOISJÄRJESTÖJEN TOIMINTAEDELLYTYKSET.....	9
3.1 Vapaaehtoistyö.....	9
3.2 Rahoitus	10
3.3 Yhteistyö.....	12
4 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VAPAAEHTOISJÄRJESTÖJEN TULEVAISUUS....	15
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	17
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	18
6.1 Aineistonkeruu.....	18
6.2 Sisällönanalyysi	19
7 TULOKSET	21
7.1 Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asema riippuu näkökulmasta	21
7.2 Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytyksissä haasteita.....	24
7.2 Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus näyttää valoisalta.....	28
8 POHDINTA.....	30
8.1 Tulosten tarkastelua	30
8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34
8.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset.....	38

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Viime vuosikymmenten aikana järjestöt ovat nousseet voimakkaasti esiin eri puolilla maailmaa. Järjestöjen tekemä työ on ollut monille pitkään näkymätöntä, mutta ihmisten tietoisuus ja kiinnostus järjestöjä kohtaan on lisääntynyt (Salamon & Sokolowski 2004, 3-4). Suomi on järjestöjen luvattu maa ja järjestösektorilla on Suomessa yhteiskunnalle suurempi merkitys kuin missään muussa maassa (Peltosalmi ym. 2014, 112, Pihlaja 2010, 11). Rekisteröityjä sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä on Suomessa tällä hetkellä noin 10 000 (Peltosalmi ym. 2014, 21). Vuorisen ym. (2005) mukaan järjestöt tarjoavat ihmisille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, vahvistavat yhteisöllisyyttä sekä kehittävät palveluita ja koko yhteiskuntaa. Kansalaisjärjestöt puolustavat niitä ihmisryhmiä joiden ääni ei muuten kuuluisi (Vuorinen ym. 2005, 131).

Kansalaisjärjestöjen tilanne on tällä hetkellä haasteellinen. Järjestöissä ollaan huolissaan vapaaehtoisten henkilöiden riittävydestä, aktiivisuudesta ja sitoutuneisuudesta (Peltosalmi ym. 2014, 5, 112). Lisäksi Vuorinen ym. (2005) toteavat, että kunnat ovat vähentäneet kansalaisjärjestötoimintaa painottavien järjestöjen tukemista. Toiminta-avustuksia on myönnetty yhä enemmän palveluita tuottaville järjestöille. Järjestöjen odotetaan tuottavan palveluita mahdollisimman aktiivisesti, sillä kunnat ovat taloudellisissa vaikeuksissa (Vuorinen ym. 2005, 135). Järjestöt, jotka pystyvät osoittamaan toimintansa vaikutukset kansalaisten hyvinvointiin ovat vahvemmassa asemassa kuin ne, jotka eivät pysty täyttämään yhteiskunnan odotuksia (Piirainen ym. 2010, 78). Pessi ja Oravasaari (2010) toteavat, että kolmannen sektorin tulevaisuus nähdään haasteista huolimatta kuitenkin valoisana. Vapaaehtoistyön arvostuksen ja kolmannen sektorin asiantuntijuuden merkityksen kasvuun uskotaan, mutta järjestöjen toimintaa tulee kehittää tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi (Pessi & Oravasaari 2010, 104, 123).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöissä toimivien näkemyksiä edustamiensa järjestöjen asemasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta Seinäjoella.

2. KOLMAS SEKTORI OSANA YHTEISKUNTAA

Tutkimuksen kirjallisuuskatsausta varten hakuja tehtiin Medline, Cinahl ja Cochrane-tietokannoista. Hakusanat olivat third sector, nonprofit organizations, voluntary work, respect, funding ja collaboration. Hakusanoja yhdisteltiin eri tavoin. Aikarajaksi asetettiin 2004–2014. Tietokantojen lisäksi tietoa haettiin manuaalisesti.

Kolmannen sektorin tutkimus on uusi, dynaaminen, yhteiskunnallisesti painottunut ja monitieteinen tutkimusala. Kolmannen sektorin tutkimus on kasvanut niin Pohjoismaissa kuin muuallakin maailmassa (Matthies 2007). Vuosittain ilmestyvä Järjestöbarometri tuo ajankohtaista tutkimustietoa sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnasta, toiminnan edellytyksistä, toimintaympäristöstä sekä kehityksen suunnista (Peltosalmi ym. 2010, 3). Vapaaehtoisjärjestöjen asemasta ja arvostuksesta on saatavilla tutkimustietoa, mutta aiheita ei ole käsitelty kaikissa tutkimuksissa laajasti ja monipuolisesti (Peltosalmi ym. 2014, Pessi & Oravasaari 2010, Vuorinen ym. 2005). Vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytyksiä ajatellen, tutkimusta on tehty paljon järjestöjen rahoitukseen ja sen haasteisiin liittyen (Bingham & Walters 2012, McAlexander & Koenig 2012, Peltosalmi ym. 2012, Sokolowski 2013). Lisäksi tutkimustietoa on saatavilla runsaasti erityisesti vapaaehtoistyöhön osallistumisen motiiveista ja vapaaehtoistyön kehittämisestä (Egerton & Mullan 2008, MacNeela 2008, Marta ym. 2004, Rochester 2006, Zorn ym. 2012). Vapaaehtoisjärjestöjen tilanteet vaihtelevat jonkin verran eri puolilla Suomea ja tiettyjen kaupunkien vapaaehtoisjärjestöjen tilannetta on tutkittu vähemmän.

Seuraavassa tarkastelen kolmatta sektoria eri näkökulmista. Mitä kolmannella sektorilla tarkoitetaan ja millaisia tehtäviä järjestöillä on suomalaisessa yhteiskunnassa. Entä millainen on suomalaisten järjestöjen aseman ja arvostuksen nykytilanne? Lopuksi tarkastelen lyhyesti kolmannen sektorin eroavaisuuksia eri puolilla maailmaa.

2.1 Mitä tarkoitetaan kolmannella sektorilla?

Suomalaisessa yhteiskunnassa toimii neljä erilaista sektoria. Ensimmäinen sektori kattaa yksityisen sektorin ja toinen sektori julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon. Kolmas sektori käsittää toimijat ja neljäs sektori asiakkaat (Paasivaara ym. 2004). Kolmatta sektoria voidaan kuvata useilla eri termeillä kuten kolmas, järjestö-, yhteisö-, vapaaehtois- ja epävirallinen

sektori. Yhdistysten ja kansalaisjärjestöjen tavoitteet ovat yleishyödyllisiä (Julkunen 2006, 118).

Salamon & Sokolowski (2004) määrittelevät kolmannen sektorin tutkimuksessaan viiden osa-alueen avulla Kolmanteen sektoriin kuuluu rakenteellisuus, joka ilmenee yhdistysrekisterijäsenyytenä tai järjestyssäännöissä. Kolmannella sektorilla on myös oikeudellinen yksityisyys, joka erottaa sen julkisesta sektorista. Voiton tavoittelu ei kuulu kolmannen sektorin tavoitteisiin. Järjestöt pystyvät päättämään itse toimintaansa koskevista asioista eikä mikään ulkopuolinen taho merkittävästi ohjaa niiden toimintaa. Lisäksi kolmanteen sektoriin liitetään vapaaehtoisuus niin järjestöjen jäsenyyden kuin toiminnan resursseihin liittyen. Toiminnan lähtökohta on, että resurssit muodostuvat pitkälti lahjoituksista ja vapaaehtoisesta työpanoksesta (Salamon & Sokolowski 2004, 9-11).

Kolmanteen sektoriin liitetään tiiviisti termit kansalaisyhteiskunta, kansalaisvaikuttaminen, kansalaisaktiivisuus ja sosiaalinen pääoma. Piiraisen ym. (2010) mukaan aktiivinen kansalaisyhteiskunta on mahdollinen kolmannen sektorin ansiosta ja kansalaisvaikuttamisessa kolmas sektori toimii yhdistäjänä julkisen ja kansalaisyhteiskunnan välillä (Piirainen ym. 2010, 12). Kansalaisaktiivisuuden kautta yhteiskuntaan saadaan sosiaalista pääomaa, joka edistää terveyttä, toimintakykyä ja sosiaalisuutta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 5). Sosiaalisen pääoman ydintä ovat verkostot ja luottamus ja kansalaistoiminnan vahvuus on ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa (Vuorinen ym. 2005, 131).

2.2 Kolmannen sektorin tehtävät

Vuorinen ym. (2005) toteavat tutkimuksessaan, että järjestöjen tarkoituksena on edistää jonkin ryhmän, oman jäsenistön tai väestön hyvinvointia. Tehtäviin kuuluvat kansalaisjärjestötoiminta, vaikuttaminen, asiantuntijatehtävät, ihmisten tukeminen sekä palvelujen tarjoaminen ja kehittäminen. Palveluita tarjotaan erityisesti osa-alueilla joilla tarvitaan erityistä asiantuntemusta, asiakasryhmät ovat pieniä tai palvelun tuottaminen yksityisen sektorin puolelta ei ole kannattavaa. (Vuorinen ym. 2005, 13, 31). Lisäksi järjestöt tekevät kansainvälistä yhteistyötä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 11). Peltosalmen ym. (2011) tutkimuksen mukaan järjestöillä on tärkeä rooli myös työllistäjinä ja erityisesti vaikeasti työllistyville ja osatyökykyisille ihmisille järjestöt tarjoavat hyvän mahdollisuuden

työllistymiseen. Merkittävimpiä työllistäjiä ovat työttömien yhdistykset ja päihdeyhdistykset (Peltosalmi ym. 2011,153).

Järjestöissä koetaan, että vapaaehtois- ja vertaistoiminnalla sekä oman alan tiedonvälityksellä ja asiantuntijuudella on tehtäväkentässä suurin rooli. (Vuorinen ym. 2005, 31). Sosiaali- ja terveysministeriön (2011) mukaan järjestöt täydentävät julkisen sektorin antamia palveluita ja tuovat sosiaali- ja terveysalan palveluihin lisäarvoa. Lisäarvoksi voidaan ajatella kuuluvan toiminnan luotettavuus, ammatillisen erikoistumisen yhdistäminen vertais- ja maallikkotyöhön sekä hyvinvoinnin saavuttaminen pienelläkin taloudellisella panostuksella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 13).

Vuorisen ym. (2005) tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveysjärjestöt voidaan jakaa toiminnan suhteen neljään eri luokkaan. Vajaa kolmasosa yhdistyksistä kuuluu vertais- ja vapaaehtoistoimijoiden luokkaan. Tällöin toiminnassa on mukana paljon sairaita ja vammaisia ihmisiä. Laaja-alaisten toimijoiden luokkaan kuuluvissa yhdistyksissä on mukana samalla tavoin tukea ja apua tarvitsevia ihmisiä, mutta toiminta sisältää myös vaikuttamista, tiedonvälitystä, ohjausta ja neuvontaa. Laaja-alaisia toimijoita on yhdistyskentällä vähiten. Pienimuotoisten toimijoiden luokkaan kuuluvilla yhdistyksillä toimintaa on vähän ja se painottuu harrastus- ja virkistystoimintaan. Palveluita tarjoavilla yhdistyksillä toiminnassa korostuu palvelujen tuottaminen ja muista toimijaluokista poiketen talousarvion loppusumma on suuri. (Vuorinen ym. 2005, 31).

Särkelä ym. (2005) toteavat, että vapaaehtoisjärjestöjen toimintaa voidaan kehittää hyvin monenlaisiin tarpeisiin, koska voiton tavoittelu ei kuulu kolmannen sektorin tavoitteisiin. Toiminnan tulee kuitenkin lähteä ihmisten tarpeista. Järjestöjen ominaispiirteisiin kuuluu, että ne ovat palveluiden kehittämisessä ja tarjoamisessa julkista sektoria joustavampia. Lisäksi järjestöt pystyvät huomioimaan olemassa olevan toiminnan tarpeen paremmin sekä ylittämään hallinnollisia ja ammatillisia sektorirajoja. Järjestöjen on mahdollista tarjota palveluita ihmisille, jotka jäävät helposti julkisen sektorin palveluiden ulkopuolelle. Lisäksi järjestötoiminta on mahdollista alueilla joilla julkisen sektorin toimijoiden ei ole mahdollista tai kannattavaa järjestää palveluita esimerkiksi kysynnän vähäisyyden vuoksi (Särkelä ym. 2005, 7, 30).

Piirainen ym. (2010) toteavat, että kansalaisjärjestöjen myönteisiin sosiaalisiin ja yhteisöllisiin vaikutuksiin kuuluvat tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, osallisuus, turvalliseksi koettu yhteisö, yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus. Lisäksi tutkimuksessa mainitaan, että mahdollisuus työskennellä yhteisen hyvän puolesta, arvokas elämänsisältö, luottamus ja sosiaalinen pääoma edistävät hyvinvointia (Piirainen ym. 2010, 16). Simonsen-Rehn ym. (2004) toteavat tutkimuksessaan, että terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ovat yhteydessä esimerkiksi yhteistyö muiden toimialojen kanssa ja kokemus yhdistyksen merkittävyydestä kuntalaisille. Lisäksi yhdistysten jäsenten kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta paikallisella tasolla sekä kuntalaisten terveyden edistämistä koskevan keskustelun seuraaminen ovat osa laaja-alaista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. (Simonsen-Rehn ym. 2004). Sosiaali- ja terveysalan yhdistykset edistävät terveyttä ja hyvinvointia sekä ehkäisevät ongelmia (Peltosalmi ym. 2012, 169).

2.3 Kolmannen sektorin asema ja arvostus

Sosiaali- ja terveysministeriön (2011) mukaan kolmas sektori on merkittävä niin taloudellisesta, yhteiskunnallisesta kuin inhimillisestäkin näkökulmasta katsottuna. Järjestöpolitiikan peruslinjausten mukaan kansalaisjärjestöillä on positiivinen vaikutus hyvään elämään ja ihmisten osallistumiseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 2,5). Aktiivisesti toimiva kansalaisyhteiskunta on jo itsessään arvokas, mutta siitä on myös taloudellista hyötyä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 12). Yksi vapaaehtoistyöhön sijoitettu euro tuottaa tutkimustiedon mukaan noin kuusi euroa (Laasanen 2011) ja merkittäviä taloudellisia hyötyjä saavutetaan erityisesti sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisyssä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 12).

Vapaaehtoistyöllä on osoitettu olevan terveydellistä hyötyä myös vapaaehtoistyöntekijälle itselleen. On tutkittu, että vapaaehtoistyöhön osallistuminen edistää tyytyväisyyttä elämään ja vapaaehtoistyön tekemisellä on positiivinen yhteys itse koettuun terveyteen, toimintakykyyn ja alhaisempaan kuolleisuuteen (Li ym. 2013, Lum & Lighfoot 2005). Jatkuva sitoutuminen vapaaehtoistyöhön voi tutkimuksen mukaan saada aikaan positiivisia muutoksia toimintakyvyssä ja lieventää masennusta (Li ym. 2013). Toisten auttaminen toimii suojaavana tekijänä stressaavassa elämäntilanteessa ja stressin ja kuolleisuuden välistä yhteyttä (Poulin ym. (2013).

Vuorinen ym. (2005) muistuttavat, että kolmas sektori tarjoaa Suomessa sellaisia palveluita ja tukea, joita kukaan muu ei tarjoa. Erityistä on järjestöjen tarjoama vertaistuki sekä asiantuntija- ja kokemustieto. Kokemustiedolla viitataan käytännön tietoon, johon liittyy oma kokemus jostakin asiasta tai elämäntilanteesta. Järjestöjen asiantuntijuus koostuu ammatillisesta tiedosta ja kokemuksesta. (Vuorinen ym. 2005, 137). Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on Suomessa hyvä imago ja niiden rooli toimijoina, vaikuttajina ja palveluiden tuottajina nähdään tärkeänä (Siltaniemi ym. 2011, 209). Paikallisyhdistyksissä koetaan, että järjestötoiminnan arvostus on lisääntynyt (Pessi & Oravasaari 2010, 67). Suurin osa yhdistyksistä on tutkimuksen mukaan tyytyväisiä oman toimintansa arvostukseen (Peltosalmi ym. 2014, 120). Myös vapaaehtoistoiminnan kansainvälinen arvostus on kasvanut viimeisten vuosikymmenien aikana (Pessi & Oravasaari 2010, 7). Paikallisyhdistyksissä kuitenkin toivotaan lisää arvostusta julkiselta sektorilta (Peltosalmi ym. 2012, 171). Päättäjät eivät välttämättä osaa tarkastella järjestöjen työn hyödyllisyyttä pitkällä tähtäimellä eikä toimintaedellytysten mahdollistamisen tärkeyttä nähdä. Siksi järjestöjen näkyvyyttä ja tuntemusta tulee edistää (Vuorinen ym. 2005).

Tutkimustiedon mukaan kunnissa ei oteta paikallisyhdistysten työtä aina vakavasti ja vapaaehtoistyö saatetaan nähdä vain harrastuksena (Pessi & Oravasaari 2010, 64). Arvostuksen riittämättömyys on pääteltävissä siitä, että kunnat avustavat paikallisyhdistyksiä aikaisempaa vähemmän (Peltosalmi ym. 2012, 171) ja kunnat myöntävät toiminta-avustuksia yhä enemmän palveluita tarjoaville ja kuntien strategioiden mukaan toimiville yhdistyksille (Vuorinen ym. 2005, 135). Peltosalmi ym. (2012) toteavat lisäksi tutkimuksessaan, että suuremmilla yhdistyksillä on paremmat mahdollisuudet saada kunnilta toiminta-avustuksia. Vapaaehtoistyön arvostuksen koetaan olevan riittämätöntä julkisella sektorilla myös siksi, että kuntien omistuksessa olevien yhdistystilojen maksut ovat kalliimpia kuin ennen tai tiloja ei ole mahdollista saada (Peltosalmi ym. 2012, 171).

Peltosalmi ym. (2012) toteavat, että kunnissa suhtaudutaan järjestöihin positiivisesti, jos on kysymys vapaaehtoistyön tarjoamisesta tai yhteisöllisyyden edistämisestä. Kuntien suhtautuminen ei ole kuitenkaan yhtä positiivista, jos on kyse strategisesta kumppanuudesta järjestöjen kanssa tai järjestöistä aloitteiden tekijöinä tai vaikuttajina (Peltosalmi ym. 2012, 141). Euroopan Parlamentin mietinnössä (2008) kuitenkin muistutetaan, että kansalaisjärjestöille on luotava mahdollisuus julkisiin keskusteluihin osallistumiselle. Lisäksi järjestösektoria on kuultava erinäisiä suunnitelmia ja strategioita laadittaessa (Euroopan

Parlamentin mietintö 2008). Suomalaisessa yhteiskunnassa kolmas sektori nähdään merkittävänä palvelujen tuottajana niin hallituksen kuin kuntienkin toimesta ja kolmannelta sektorilta odotetaan yhteistyöhalukkuutta palveluntuotannon monimutkaisten kysymysten ratkaisemiseksi (Pihlaja 2010, 11).

Entä millainen on kolmannen sektorin asema virallisten strategioiden näkökulmasta Seinäjoella? Etelä-Pohjanmaan liiton (2015) laatima Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia on poliittinen kannanotto alueen tavoitteista. Maakuntastrategia on laadittu ohjaamaan alueen kehittämiseen liittyviä valintoja. Strategia huomioi hyvin kolmannen sektorin ja järjestöjen roolia ennaltaehkäisevässä työssä korostetaan. Tavoitteisiin kuuluvat muun muassa järjestöissä toimivien jaksamisen tukeminen ja vapaaehtoistyön rekrytoinnin kehittäminen. Vapaaehtoisten kouluttaminen ja taitojen kehittäminen nähdään tärkeinä. Lisäksi maakuntastrategia tavoittelee esimerkiksi virallisen päätöksenteon ja kansalaistoiminnan kytkemistä tiiviimmin toisiinsa. Tavoitteet tulisi luoda yhdessä ja molempien tahojen tulisi sitoutua niiden toteutukseen (Etelä-Pohjanmaan Liitto 2015).

Maakuntastrategiasta huolimatta Seinäjoen kaupunkistrategiassa ei kolmatta sektoria tuoda yhtä selkeästi esiin. Seinäjoen kaupunkistrategiassa (2015) Seinäjokea kuvataan pitkälti yrittäjyyden ja palvelujen järjestämisen näkökulmasta. Seinäjoki on maantieteellisen sijaintinsa pohjalta Etelä-Pohjanmaan maakunnan keskeinen palvelujen järjestäjä. Asukkaat ja yhteisöt nähdään strategiassa vastuullisina ja aktiivisina kaupungin kehittäjinä ja hyvinvoinnin vahvistajina. Järjestöistä ei kuitenkaan ole mainintaa. Yhteisöistä löytyy strategiassa maininta myös palveluiden tuottajina (Seinäjoen kaupunkistrategia 2015).

2.4 Kolmas sektori eri maissa

Kolmas sektori on erilainen eri puolilla maailmaa. Kolmas sektori on Pohjoismaihin kuuluvissa maissa hyvin samanlainen ja pohjoismainen malli poikkeaa monilta osin muiden maiden kolmannesta sektorista (Saukkonen 2013). Salamon & Sokolowski (2004) jatkavat, että Pohjoismaissa kolmas sektori on laaja ja käytännön järjestötyö painottuu ihmisten tukemiseen ja auttamiseen, ei palveluntuotantoon. Lisäksi Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa kolmas sektori on laajempi kuin keskimäärin maailmassa mikä johtuu vapaaehtoisten suuresta määrästä. Palkattujen työntekijöiden osuus on puolestaan keskimääräistä alhaisempi.

Pohjoismaissa hyväntekeväisyyden kautta saatavan rahoituksen osuus on merkittävä (Salamon & Sokolowski 2004, 40–43). Pohjoismaiseen kolmanteen sektoriin kuuluu, että valtion ja kansalaisyhteiskunnan välinen suhde on tiivis, mutta toisaalta työnjako on myös selkeä (Saukkonen 2013, 10). Raha-automaattiyhdistys järjestöyön yhtenä rahoittajana on Suomen oma erityispiirre (Vuorinen ym. 2005, 13).

Salamon ja Sokolowski (2004) toteavat tutkimuksessaan, että Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Australiassa kolmannella sektorilla on muihin maihin verrattuna suurin työvoima ja palvelujen tuotanto korostuu käytännön toiminnassa. Hyväntekeväisyyden kautta saadun rahoituksen osuus on puolestaan pieni. Länsi-Euroopassa suurin osa kolmannen sektorin työntekijöistä on palkattuja. Toiminta painottuu palvelujen tuotantoon. Julkisen sektorin tuki on Länsi-Euroopan maissa suurempaa kuin maailmassa keskimäärin. Afrikassa, Aasiassa, Lähi-Idässä, Latinalaisessa Amerikassa sekä Keski- ja Itä-Euroopassa kolmannella sektorilla on yhteiskunnassa pienempi rooli kuin kehittyneimmissä maissa. Lisäksi vapaaehtoisten määrä ja hallituksen antama tuki ovat selvästi alle keskiarvon muihin maihin verrattuna. Eri maiden ja myös alueiden kesken on kuitenkin selviä eroavaisuuksia (Salamon & Sokolowski 2004, 38–40, 43–45, 47).

3. SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VAPAAEHTOISJÄRJESTÖJEN TOIMINTAEDELLYTYKSET

Seuraavassa tarkastelen vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytyksiä. Toimintaedellytyksillä tarkoitetaan niitä tekijöitä, jotka mahdollistavat toiminnan. Tässä tutkielmassa toimintaedellytysten osa-alueet ovat vapaaehtoistyö, rahoitus ja yhteistyö. Näihin osa-alueisiin on päädytty aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perehtymisen kautta.

3.1 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö on ilmaiseksi tehtävää työtä, jota tehdään omasta vapaasta tahdosta. Vapaaehtoistyö on kaikille avointa ja siitä hyötyy henkilö, joka ei kuulu omaan perhe- tai ystäväpiiriin (Euroopan Parlamentin mietintö 2008). Vapaaehtoistoiminta on yleishyödyllistä, jota tehdään useimmiten jonkin organisoituneen tahon kautta (Nylund & Yeung 2005, 15). On kuitenkin huomioitava, että eri puolilla maailmaa kulttuuri vaikuttaa siihen miten vapaaehtoistyö määritellään (Smith & Cordery 2010). On tutkittu, että Suomessa kolme yhdistystä neljästä toimii pelkällä vapaaehtoistyövoimalla (Peltosalmi ym. 2011, 49). Sosiaali- ja terveysalan järjestöissä arvioidaan toimivan 320 000 vapaaehtoista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 12). Vapaaehtoistoiminta on kansalaisjärjestöissä hyvin keskeistä ja toiminnan kannalta usein välttämätöntä (Pessi & Oravasaari 2010, 184).

Tutkimuksen mukaan suurin osa suomalaisista suhtautuu vapaaehtoistoimintaan myönteisesti, mutta toiminnassa on mukana eniten 35–44-vuotiaita henkilöitä, opiskelijoita, keskimääräistä korkeamman koulutuksen omaavia, suurituloisia, lapsiperheitä ja vähintään kolmen hengen talouksia (Raha-automaattiyhdistys 2011). On tutkittu, että naiset tekevät vapaaehtoistyötä enemmän kuin miehet (Egerton & Mullan 2008, Raha-automaattiyhdistys 2011). Järjestöjen toimintaan toivotaan mukaan enemmän miehiä ja nuoria (Pessi & Oravasaari 2010, 184). Egerton ja Mullan (2008) toteavat, että korkeammin koulutetut henkilöt tekevät vapaaehtoistyötä enemmän virallisen organisaation kautta. Vähemmän koulutetut henkilöt tekevät puolestaan enemmän epävirallista vapaaehtoistyötä (Egerton & Mullan 2008). Raha-automaattiyhdistyksen (2011) mukaan ihmisiä kiinnostaa eniten kertaluonteinen toiminta, mutta joka kolmas olisi valmis myös pitkäkestoiseen, sitoutuneeseen toimintaan. Suurin osa

vapaaehtoisista kokee ryhmässä toimimisen mielenkiintoisena. Vapaaehtoisten mielestä mielenkiintoisimpia vapaaehtoistoiminnan tehtäviä ovat tapahtumajärjestely- ja toimitsijajärjestelyt, koulutus, valmentaminen, projektit ja urheiluseuratoiminta. Lisäksi ihmiset ovat kiinnostuneita toimimaan vapaaehtoisina ystävä- ja viriketoiminnassa sekä asiointiavussa (Raha-automaattiyhdistys 2011).

Vapaaehtoistoimintaan liitetään pääosin myönteisiä ajatuksia kuten työn tärkeys ja arvokkuus, yhteinen hyvä sekä mukava yhdessäolo ja ajanviete (Raha-automaattiyhdistys 2011). Merkittävimmät vapaaehtoistyön motiivit ovat tutkimuksen mukaan auttaminen ja hyvän tekeminen (Rehberg 2005). Tutkimuksen mukaan muita syitä vapaaehtoistyön tekemiselle ovat velvollisuudentunto, vapaaehtoistyön pitäminen mielekkäänä, elämänarvoihin liittyvät syyt, tulevan työuran edistäminen ja yhteydet organisaatioon esimerkiksi sairastuneen perheen jäsenen kautta (Macneela 2008). Vapaaehtoistyöhön osallistumisen taustalla voi olla myös oman toimintakyvyn edistäminen (Rajaniemi 2009). Grönlund (2012) jatkaa tutkimuksensa pohjalta, että vapaaehtoistoiminta voi toimia omien arvojensa, identiteettinsä ja uskonnollisuutensa kanavana. Vapaaehtoistoimintaan on mahdollista yhdistää keskenään toisistaan poikkeavia arvoja ja elämäkatsomuksia (Grönlund 2012). Millette ja Gagné (2008) toteavat tutkimuksessaan, että vapaaehtoistyön sisältö vaikuttaa motivaatioon, mutta vaikutus on vähäinen. Motivaatio vaikuttaa työtyytyväisyyteen enemmän naisilla kuin miehillä. Motivaatio ja aikomus lopettaa vapaaehtoistyö ovat tulosten mukaan yhteydessä (Millette & Gagné 2008). Martan ym. (2014) mukaan ihmisen rooli-identiteetti ennustaa kuinka pitkään vapaaehtoistyössä ollaan mukana. Tutkimuksesta käy ilmi, että rooli-identiteettiin vaikuttavat asenteet, vanhempien antama esimerkki ja kotoa opitut normit, ystävien normit sekä aikaisempi käyttäytyminen (Marta ym. 2014).

3.2 Rahoitus

Sokolowskin (2013) mukaan vapaaehtoisjärjestöjen tulonlähteet voidaan jakaa seuraavasti: valtion tuki 35 %, yksityiset lahjoittajat 15 % sekä ansaittu tulo 50 %. Eri maiden välillä on kuitenkin merkittäviä vaihteluita (Sokolowski 2013). Sosiaali- ja terveysministeriön (2011) mukaan järjestöt saavat taloudellista tukea useasta eri lähteestä. Julkisen rahoituksen osuus on huomattava. Varoja saadaan kuntien ostopalveluista ja maksusitoumuksista. Lisäksi

kansalaisjärjestöt saavat varoja erilaisista rahankeräyksistä ja muusta varainhankinnasta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 11).

Suomessa Raha-automaattiyhdistyksellä on keskeinen rooli sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toiminnan rahoittamisessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 8). Oletetaan, ettei palvelujen ja sosiaalisen tuen tarjonta olisi nykyisellä tasolla ilman raha-automaattiyhdistystä (Särkelä ym. 2005, 24). Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitusmalli koetaan toimivaksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 5). Euroopan Parlamentin mietinnössä (2008) korostetaan vapaaehtoistoiminnan merkitystä ja kannustetaan jäsenvaltioita vapaaehtoistoiminnan edistämiseen. Kestävä rahoitus erityisesti hallinnollisiin tarkoituksiin on erittäin tärkeää vapaaehtoisjärjestöille ja vapaaehtoistyölle yleensä (Euroopan Parlamentin mietintö 2008).

Sosiaali- ja terveysministeriön (2011) mukaan Raha-automaattiyhdistyksen paikallistason rahoitus on epävarmaa, mikä vaikeuttaa toiminnan ja palveluiden kehittämistä. Hankkeisiin saatava rahoitus on hajaantunut. Hankkeista saatujen tulosten hyödyntäminen käytännössä on ollut ongelmallista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 12). Harju ja Niemelä (2011) huomauttavat, että järjestöt kokevat Raha-automaattiyhdistyksen toiminta-avustusten hakemisen haastavana. Rahoitukseen liittyvä epävarmuus, avustusten projektiluontoisuus ja lyhyet avustusjaksot lisäävät järjestöjen henkilöstön vaihtuvuutta. Erityisen haasteellisena järjestöt kokevat EU-rahoituksen hakemisen ja raportoinnin (Harju & Niemelä 2011, 17–18). Tutkimuksen mukaan Raha-automaattiyhdistykseltä toivotaan jatkossa rahoitusta, joka kannustaa tekemään yhteistyötä eri tahojen kanssa ja mahdollistaa pitkäjänteisen työskentelyn (Karttunen ym. 2013, 5).

Yhdistykset ovat jakautuneet taloudellisesta näkökulmasta hiipuviin ja kasvaviin yhdistyksiin (Vuorinen ym. 2005, 135). Peltosalmi ym. (2012) toteavat, että hieman yli puolet yhdistyksistä sai kunnan toiminta-avustusta vuonna 2011. Toiminta-avustukset olivat pääosin pieniä, keskimäärin 550 euroa. Suurimmat kunta-avustukset myönnettiin toimintaan, joka edisti esimerkiksi vanhusten, työttömien ja lapsiperheiden hyvinvointia. (Peltosalmi ym. 2012, 169). Vuoden 2012 jälkeen avustukset ovat vähentyneet yli neljäsosalla ja loppuneet kokonaan viidellä prosentilla yhdistyksistä (Peltosalmi ym. 2014, 46). Vapaaehtoisvoimin toimivat pienet yhdistykset saavat selvästi pienempiä avustuksia kuin taloudeltaan suuret yhdistykset (Peltosalmi ym. 2012, 170).

Peltosalmi ym. (2014) tuovat esiin, että runsaalla kolmasosalla kuntaliitosalueiden yhdistyksistä liitos on vähentänyt mahdollisuutta saada kunnan toiminta-avustusta. On myös huomioitava, että kuntien toiminta-avustuksissa on erittäin suurta vaihtelua eikä avustusten kriteereistä ole aina tarkkaa tietoa. Lisäksi osa kunnista edellyttää, että toiminta-avustuksen saamiseksi järjestöjen toiminta tulee liittyä tiiviisti kunnan strategiaan tavoitteisiin. (Peltosalmi ym. 2014, 120). Kuntien tulisi luottaa järjestöihin entistä enemmän ja antaa järjestöille enemmän tukea (Pessi & Oravasaari 2010, 67). Kaikesta huolimatta yli puolet yhdistyksistä on tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa (Peltosalmi ym. 2014, 48).

Tutkimustiedon mukaan taloudelliset haasteet ovat pakottaneet vapaaehtoisjärjestöt etsimään uusia tapoja säilyttääkseen toimintansa (Weerawardena et al. 2010). Taloudellisiin haasteisiin ovat tutkimusten mukaan vaikuttaneet vapaaehtoissektorilla tapahtuva kilpailu ja toimijoiden määrän kasvu (Philips 2012, Chew & Osborne 2009). Lisäksi tutkimuksista käy ilmi, että julkisen rahoituksen epävarmuus ja yksityisten lahjoitusten väheneminen ovat vaikuttaneet vapaaehtoisjärjestöjen taloudelliseen tilanteeseen (Bingham & Walters 2012, McAlexander & Koenig 2012). Peltosalmen ym. (2011) mukaan järjestöt ovat arvioineet ja kehittäneet omaa toimintaansa mikä on tuonut lisää vakautta järjestöjen taloudelliseen tilanteeseen. Toimintaa on esimerkiksi muutettu yhtiömuotoon ja järjestöjä on yhdistynyt (Peltosalmi ym. 2011, 152).

3.3 Yhteistyö

Monet yhteiskunnan haasteet, kuten ikääntyvä väestö, ovat vaikuttaneet sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeeseen. Väestön ongelmat ovat muuttuneet haasteellisemmiksi ja on tarvittu monipuolisempaa osaamista. Tarvittavaa osaamista on saatu aikaan yhteistyöllä. Toisaalta yhteistyön toteuttaminen on ollut haasteellista niukkojen resurssien vuoksi (Karttunen ym. 2013, 4). Järjestötoiminnan haasteet ovat samat kaikilla toimialoilla, joten eri järjestösektoreiden kannattaa tiivistää yhteistyötään tutkimuksessa, kehittämisessä ja koulutuksessa (Peltosalmi ym. 2014, 112). Sosiaali- ja terveysministeriö (2011) kannustaa kansalaisjärjestöjä laaja-alaiseen yhteistyöhön niin muiden järjestöjen kuin julkisen ja yksityisenkin sektorin kanssa. Sosiaali- ja terveysalalla tapahtuva yhteistyö on alueellisten ja paikallisten hyvinvointistrategioiden ydinasioita. Ministeriön ja kolmannen sektorin välinen strateginen kumppanuus korostuu poikkihallinnollisessa ja sektorirajat ylittävässä yhteistyössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 7.)

Pessin ja Oravasaaren (2010) tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveysalan järjestöissä tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat muut saman alan järjestöt, mutta yhteistyötä tehdään myös muiden alojen järjestöjen kanssa. Lisäksi seurakunnat, oppilaitokset, kunnat ja yritykset kuuluvat yhteistyötahoihin. Harvinaisinta on kansainvälinen järjestöyhteistyö (Pessi & Oravasaari 2010, 52). Yhteistyötä tehdään myös sairaanhoitopiirin kanssa (Vuorinen ym. 2005, 59). Karttunen ym. (2013) nostavat järjestöjen tärkeimmäksi yhteistyökumppaniksi puolestaan kunnat. Kuntatoimijoille kunnan omat toimialat ja oppilaitokset ovat merkittävimpiä yhteistyötahoja. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt koetaan kuitenkin myös tärkeinä (Karttunen ym. 2013, 4).

Karttunen ym. (2013) jakavat tutkimuksessaan järjestöjen keskinäisen ja järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön puolestaan ihmisten hyvinvointiin liittyvään ja järjestelmätason yhteistyöhön. Väestön hyvinvointia edistävä yhteistyö liittyy tapahtumien järjestämiseen, vahvistavaan ja ongelmia ehkäisevään tuen tarjoamiseen sekä vapaaehtoisuuteen ja vertaistukeen. Lisäksi hyvinvointia edistävään yhteistyöhön kuuluu toisten tahojen toiminnasta ja palveluista tiedottaminen. Järjestelmätason yhteistyöhön kuuluvat toimintaedellytysten vahvistaminen, suunnittelu, kehittäminen ja vaikuttaminen (Karttunen ym. 2013, 4). Pessi ja Oravasaari (2010) toteavat, että vapaaehtoistyöhön liittyvä yhteistyö voi olla esimerkiksi paikallisella tasolla tapahtuvaa, yhteisiä koulutustilaisuuksia tai tiedon välitystä ja jakamista. Paikallisella yhteistyöllä tarkoitetaan muun muassa vapaaehtoistoiminnan näkyvyyden lisäämistä, uusien toimintamallien kehittämistä ja kokemusten vaihtoa sekä verkostoyhteistyötä eri tahojen kanssa (Pessi & Oravasaari 2010, 52–56).

Lähes puolet järjestöistä on tyytyväisiä toisten järjestöjen kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön (Peltosalmi ym. 2014, 116). Järjestöjen välinen yhteistyö tuottaa iloa, kehittää vapaaehtoistyötä sekä edistää järjestöjen vaikuttamismahdollisuuksia (Karttunen ym. 2013, 4). Vuorinen ym. (2005) toteavat, että järjestöjen keskinäinen yhteistyö on lisääntynyt. Erityisesti suuremmilla toimijoilla verkostot ovat laajentuneet. Yhteistyö on muuttunut järjestöjen toiminnan kannalta välttämättömäksi. Pienet yhdistykset tekevät yhteistyötä toisten yhdistysten kanssa kuitenkin vain harvoin. Yhteistyön kautta pienten yhdistysten toimintaan voitaisiin saada uutta voimaa (Vuorinen ym. 2005, 58, 136).

Suurin osa järjestöistä tekee yhteistyötä oman kunnan kanssa. Yhteistyö liittyy järjestöjen rahoituksen hakemiseen, mutta sisältää paljon muutakin. Järjestöissä toivotaan tiiviimpää yhteistyötä kuntien kanssa (Vuorinen ym. 2005, 60). Peltosalmi ym. (2014) kuitenkin muistuttavat, että kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön suhtaudutaan myös kriittisesti. Kuntaliitosten seurauksena yhdistysten toiminnan tarve ja määrä ovat lisääntyneet mutta yhdistysten avustusten ja toimintatilojen saanti sekä kuntavaikuttamismahdollisuudet ovat yleisemmin heikentyneet kuin parantuneet (Peltosalmi ym. 2014, 116, 120).

Karttunen ym. (2013) muistuttavat, että järjestöt tarvitsevat tukea järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön kehittämisessä. Kehittämistyössä tärkeässä roolissa ovat henkilöt joilla on kokemusta sekä järjestö- että kuntatyöstä. Järjestöjen ja kuntien välisessä yhteistyössä oikean yhteistyökumppanin löytäminen on helpompaa jos eri toimijat tuntevat toisensa. Kuntien ja järjestöjen välisen yhteistyön kehittäminen saattaisi onnistua parhaiten sellaisella toiminnan alueella, joka ei ole kuntien järjestämisvastuulla. Lisäksi toiminnan tulisi olla hyvinvointia edistävää ja ongelmia ehkäisevää. Täysin oma kehittämisalueensa ovat kuntien vastuulla olevat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut, johon järjestöt jo ovat tuoneet omaa erityisosaamistaan ja kokemusasiantuntijuutta (Karttunen ym. 2013, 5).

Peltosalmen ym. (2012) mukaan järjestöt ovat tyytyväisiä oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Yhteistyön kautta opiskelijat saavat lisää tietoa järjestöjen toiminnasta ja järjestösektori yhtenä mahdollisena työpaikkana tulee opiskelijoille tutummaksi. Yhdistykset ovat myös tyytyväisiä yhteistyöhön yritysten kanssa. Yritysyhteistyö on nostanut yhdistysten arvostusta ja yritykset on nähty yhteiskunnallisesti vastuullisina taloudellisen tukemisen myötä. Yritysyhteistyöhön on liittynyt kuitenkin myös ongelmia. Yritysten ja yhdistysten toimintatavoissa on ollut eroja. Yritykset ovat myös saattaneet tukea aina samoja tai suuria yhdistyksiä. Lisäksi järjestöihin on saatettu suhtautua kielteisesti. Järjestöt on nähty ainoastaan taloudellisen avun pyytäjinä eikä yhteistyöstä ole muodostunut molempia osapuolia hyödyttävää (Peltosalmi ym. 2012, 182–183).

4 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VAPAAEHTOISJÄRJESTÖJEN TULEVAISUUS

Paikallisyhdistyksissä arvellaan, että vapaaehtoistyön tarve kasvaa tulevaisuudessa. Tähän vaikuttavat esimerkiksi talouden taantuma, väestön ikääntyminen ja syrjäytymisen lisääntyminen. Vapaaehtoistyön arvostuksen arvellaan myös kasvavan entisestään. Ihmiset haluavat auttaa toisiaan tulevaisuudessa yhä enemmän ja kiinnostus vapaaehtoistoimintaa kohtaan kasvaa. Kaikki eivät kuitenkaan usko vapaaehtoisten määrän riittävyyteen. Kolmannen sektorin asiantuntijuus nähdään merkittävänä ja yhteistyö ja verkostoituminen eri tahojen kanssa lisääntyvät. Lisäksi yhteisöllisyyden merkitys kasvaa (Pessi & Oravasaari 2010, 123). Toisaalta Vuorinen ym. (2005) pohtivat pystyvätkö yhdistykset tarjoamaan ihmisille sellaisia mahdollisuuksia, että uusia ihmisiä saadaan mukaan toimintaan. Se mitä tarjottavaa yhdistyksillä ihmisille on, vaikuttaa järjestökentän uusiutumiseen ja vahvuuteen (Vuorinen ym. 2005, 131). Selvää kuitenkin on, että nykyistä toimintakulttuuria on kehitettävä vapaaehtoistoiminnan säilyttämiseksi ja kehittämiseksi (Pessi & Oravasaari 2010, 123).

Järjestökentällä on ryhdytty toimenpiteisiin vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi. Peltosalmen ym. (2012) mukaan suurin osa valtakunnallisista järjestöistä on joko suunnittelemassa tai jo toteuttamassa uusia toimintatapoja ihmisten saamiseksi mukaan toimintaan. Uusia vapaaehtoisia pyritään saamaan mukaan esimerkiksi verkkosivujen kehittämisen ja sosiaalisen median kautta (Peltosalmi ym. 2012, 173). Zorn ym. (2012) puolestaan toteavat tutkimuksessaan, että järjestöissä on kuultu sosiaalisesta mediasta, mutta sen käytöstä ja mahdollisuuksista on vain vähän tietoa. Sosiaalisen median mahdollisuuksista järjestötoiminnan tukena ollaan innoissaan, mutta konkreettisia toimenpiteitä asian edistämiseksi ei tehdä. Resurssien puute on syynä sosiaalisen median hyödyntämisen ongelmissa (Zorn ym. 2012). Sosiaalisen median arvellaan olevan tärkeässä roolissa erityisesti nuorten vapaaehtoisten kohdalla. (Pessi & Oravasaari 2010, 124). Eimhjellen ym. (2014) jatkavat, että yhdistyksen koko näyttäisi vaikuttavan kykyyn hyödyntää sosiaalista mediaa. Haasteita sosiaalisen median käyttämiselle tutkimuksen mukaan asettavat myös esimerkiksi ikääntyneet jäsenet ja rajalliset taloudelliset resurssit (Eimhjellen ym. 2014).

Vapaaehtoistyön suunnittelussa tulisi huomioida monia asioita. Martan ym. (2014) tutkimuksen mukaan vapaaehtoistyöhön osallistuminen tulisi tehdä mahdollisimman helpoksi ja vapaaehtoistyöntekijän tulisi kokea työssään minäpystyvyyden tunnetta. Mitä kauemmin

ihminen on mukana vapaaehtoistyössä sitä enemmän vapaaehtoisuus tulee osaksi rooli-identiteettiä. Tätä rooli-identiteetin vahvistumista järjestöjen tulisi pyrkiä tukemaan. Jos minäpystyvyyden tunne vähenee vapaaehtoistyöntekijän nykyisessä tehtävässä, tulee järjestön auttaa uusien tehtävien löytämisessä (Marta ym. 2014). Vapaaehtoistyöhön osallistumista voidaan edistää kehittämällä vapaaehtoistyön imagoa, tiedottamalla enemmän ja paremmin tarjolla olevista vapaaehtoistyön tehtävistä (Rochester 2006, 31) sekä tekemällä järjestöjä ihmisille tutummiksi (Siltaniemi ym. 2011, 209). Lisäksi vapaaehtoistyön tehtäviä tulee kehittää ihmisten itsetuntoa tukeviksi ja vapaaehtoistyön johtamiseen tulee kiinnittää enemmän huomiota (Rochester 2006, 31). Toimintaan osallistumisen kynnys tulisi olla matala (Siltaniemi ym. 2011). Eläkeläisten määrä lisääntyy tulevaisuudessa väestörakenteen vuoksi ja mahdollisesti siten yhdistyksillä on käytettävissään enemmän vapaaehtoisia (Pessi & Oravasaari 2010, 131).

Yhdistykset ovat myös huolissaan vapaaehtoisten sitoutuneisuudesta (Peltosalmi ym. 2014). Pessi & Oravasaari (2010) toteavat, että ihmiset tulevat tulevaisuudessa osallistumaan vapaaehtoistyöhön projektimaisesti ja lyhytkestoisesti. Lisäksi vapaaehtoiset saattavat toimia useissa vapaaehtoistyön tehtävissä samanaikaisesti. Vapaaehtoistoimijoiden sitoutumista voidaan edistää huomionosoituksilla, positiivisella palautteella ja jaksamisen tukemisella. Tärkeitä asioita ovat myös toiminnanohjaus, koulutus, yhteydenpito ja tarvittaessa uusien tehtävien tarjoaminen. Toimintoja ja toimintatapoja tulee kehittää. (Pessi & Oravasaari 2010, 124,188).

Puolet järjestöistä arvioi toiminnan resurssien vähenevän tai pysyvän ennallaan tulevaisuudessa. Resurssien puute vaikeuttaa erityisesti vapaaehtoisten ohjaamista, tukemista ja palkitsemista (Peltosalmi ym. 2014, 112). Lisäksi kunnat haluavat jatkossa siirtää palveluiden järjestämistä yhä enemmän järjestöille taloudellisten vaikeuksiensa vuoksi (Pessi & Oravasaari 2010, 122). Vuorinen ym. (2005) toteavat, että järjestöjen tulee tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota yhteistyöhön julkisen sektorin kanssa. Järjestöjen näkyvyyttä ja tuntemusta tulee myös edistää. Päätäjät eivät välttämättä osaa tarkastella järjestöjen työn hyödyllisyyttä pitkällä tähtäimellä eikä toimintaedellytysten mahdollistamisen tärkeyttä nähdä. Järjestöjen välinen yhteistyö on ollut yksi tapa korvata niukkoja resursseja (Vuorinen ym. 2005, 136). Peltosalmi ym. (2014) muistuttavat, että järjestöjen tulisi pyrkiä vaikuttamaan asioihin yhdessä, sillä se on tehokkainta. Yhteinen vaikuttaminen vaatii järjestöiltä keskinäistä luottamusta ja päätsekkyyttä (Peltosalmi ym. 2014, 116).

5. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöissä toimivien näkemyksiä edustamansa järjestöjen asemasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta Seinäjoella. Tutkimuskysymykset ovat:

- Millainen asema sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöillä on Seinäjoella?
- Millaiset ovat sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset Seinäjoella?
- Millainen on sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus Seinäjoella?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavassa kuvataan millä perusteilla tässä tutkimuksessa mukana olleet sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöt ja aineistonkeruun menetelmä valittiin. Lisäksi esitellään tutkimuksen aineiston analysointi.

6.1 Aineistonkeruu

Tutkimusta varten valittiin kymmenen sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöä. Vapaaehtoisjärjestöjen valintaa varten saatiin tietoa Seinäjoen Järjestöalan järjestöpäälliköltä. Järjestöjen valinnan kriteerit olivat: järjestöissä tehdään vapaaehtoistyötä, järjestöt edustavat monipuolisesti sosiaali- ja terveysalan järjestökenttää ja järjestöjen toiminta on aktiivista ja monipuolista. Valittuihin vapaaehtoisjärjestöihin otettiin yhteyttä sähköpostilla tai puhelimitse. Yhdeksän järjestötoimijaa vastasi yhteydenottoon ja halusi osallistua tutkimukseen. Tämän jälkeen heidän kanssaan sovittiin aika ja heille lähetettiin myös tutkimuksen saatekirje ja tutkimusluvan kysyminen. (Liite 1.) Yksi tutkimukseen osallistuneista järjestötoimijoista pyysi saada kysymykset etukäteen, joten kysymykset lähetettiin kaikille tutkimukseen osallistuville sähköpostitse. (Liite 2.)

Hirsjärvi ym. (2009) toteavat, että haastattelumenetelmän etuihin kuuluu joustavuus. Esimerkiksi haastatteluaiheiden järjestystä voidaan haastattelun kuluessa tarvittaessa muuttaa. Lisäksi mukaan pyydettyvät henkilöt suostuvat usein tutkimukseen. Haastateltavien tavoittaminen tutkimuksen jälkeen on tarvittaessa myös mahdollista. Toisaalta haastattelu vie aikaa ja tutkittava saattaa antaa haastattelutilanteessa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Haastateltava saattaa antaa myös tietoa sellaisista asioista joista tutkija ei ole kysynyt (Hirsjärvi ym. 2009, 205–206). Aineiston keruumenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Hirsjärvi ja Hurme toteavat, että teemahaastattelu etenee keskeisten, ennalta valittujen teemojen mukaisesti ja lisäksi voidaan esittää tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelussa ihmisten tulkinnat asioista ja asioiden merkitykset ovat tärkeässä roolissa (Hirsjärvi & Hurme 2008,48). Teemat pohjautuvat tutkimuksen viitekehykseen ja teemahaastattelun tavoitteena on löytää vastauksia esitettyihin ongelmiin tai tutkimustehtäviin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75). Tässä tutkimuksessa haastattelun pääteemat olivat vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja tulevaisuus Seinäjoella (Liite 2).

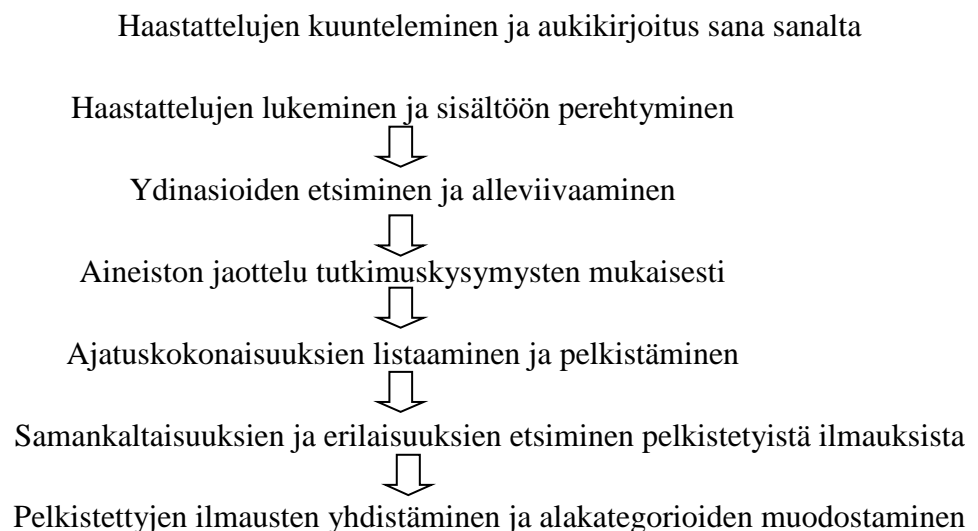
Haastattelukysymysten lisäksi oli etukäteen mietitty myös apukysymyksiä ja muita tarkentavia kysymyksiä, joiden tarkoitus oli tarvittaessa avata pääkysymystä. Haastatteluiden kysymyksiä ei testattu etukäteen, mutta siitä ei aiheutunut haittaa tutkimukselle. Haastateltavat ymmärsivät hyvin kaikki kysymykset ja vastasivat niihin monipuolisesti. Haastattelut tehtiin joko tutkimukseen osallistuvien työpaikalla tai kotona. Saatekirje ja tutkimusluvan kysyminen käytiin vielä läpi ennen haastattelun aloittamista. Haastatteluiden myötä kävi ilmi, että kysymysten lähettäminen haastateltaville etukäteen oli ollut hyvä valinta. Haastateltavat olivat pystyneet paremmin valmistautumaan haastatteluun ja haastatteluiden kulku oli sujuva. Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelut olivat kestoltaan 30–55 minuuttia. Haastatteluaineisto siirrettiin nauhurilta tietokoneelle haastatteluiden jälkeen. Jokainen haastattelu litteroitiin huolellisesti ja litteroitua tekstiä kertyi 50 sivua.

6.2 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91). Latvala ja Vanhanen-Nuutinen (2001) toteavat, että sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida kirjoitettua ja suullista kommunikaatiota sekä tarkastella asioiden merkityksiä, yhteyksiä ja seurauksia. Aineiston tiivistämisen kautta tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet saadaan esiin (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 21, 23). Sisällönanalyysi voi olla joko aineistolähtöinen, teoriaohjaava tai teorialähtöinen. Aineistolähtöisen analyysin tavoitteena on teoreettisen kokonaisuuden muodostaminen. Tutkijan aiemmilla kokemuksilla tai tiedolla ei pitäisi olla vaikutusta analyysivaiheeseen tai tutkimuksen tuloksiin. Vaikutusta ei pitäisi olla, koska analyysi on täysin aineistolähtöistä. Todellisuudessa on kuitenkin epätodennäköistä, ettei tutkijan ajatuksilla ja kokemuksilla olisi yhteyttä tutkimuksen tuloksiin, koska esimerkiksi tutkimusasetelma ja käytetyt menetelmät ovat tutkijan itsensä valitsemia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91, 95–99).

Aineistolähtöinen analyysi koostuu kolmesta vaiheesta: aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. (Miles & Huberman 1994, Tuomen & Sarajärven 2013, 108 mukaan). Ennen varsinaista analyysiä on kuitenkin määriteltävä analyysiyksikkö, joka voi olla sana, sanayhdistelmä, lause, lausuma tai ajatuskokonaisuus (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5). Tässä tutkimuksessa analyysiyksiköksi valittiin ajatuskokonaisuus, sillä järjestötoimijoiden näkemyksiä pystyttiin siten kuvaamaan parhaiten.

Aineiston analysoinnin vaiheet kuvataan tiivistetysti kuviossa 1. Litteroinnin jälkeen haastattelutekstejä luettiin läpi useita kertoja. Samalla haastatteluista alleviivattiin ydinasioita tutkimuskysymysten perusteella. Aineisto jaoteltiin tutkimuskysymysten mukaisesti. Aineistosta löydetty ajatuskokonaisuudet muutettiin mahdollisimman pelkistettyyn muotoon. Haastateltavien samaa asiaa tarkoittavat ilmaisut yhdistettiin alakategorioiksi ja niille annettiin niiden sisältöä koskevat nimet. Alakategoriat muodostuivat selkeästi ja ne olivat toisensa poissulkevia. Myöhemmässä vaiheessa kategorioihin tehtiin vain pieniä muutoksia, kun muutama yksittäinen pelkistetty ajatuskokonaisuus siirrettiin eri alakategoriaan. Luokittelu päätettiin jättää alakategorioiden tasolle, koska luokittelun jatkaminen ei olisi tuonut tutkimustuloksiin mitään uutta (Liite 3). Sisällönanalyysin myötä syntyi 15 alakategoriaa, jotka on kuvattu tarkemmin liitteessä 4. Sisällönanalyysin analyysiprosessi oli syklinen ja prosessin eri vaiheisiin palattiin useasti. Kun aineistoon palattiin yhä uudelleen, huomattiin sellaisia tuloksia ja asiayhteyksiä joihin ei ollut aiemmin kiinnitetty huomiota.



Kuvio 1. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen, soveltaen Miles & Huberman 1994, Tuomen & Sarajärven 2013, 109 mukaan.

7. TULOKSET

Tutkimukseen osallistui yhdeksän Seinäjoen kaupungin alueella eri tehtävissä työskentelevää järjestötahon toimijaa. Haastateltujen joukossa oli sekä palkattuja että vapaaehtois pohjalta toimivia henkilöitä. Yhteistä heille oli kuitenkin se, että he vastasivat järjestön, hankkeen tai muun järjestösektoriin tiiviisti kuuluvan tahon toiminnasta. Suurin osa tässä tutkimuksessa olevista järjestöistä oli sellaisia, joilla ei ole omaa ostopalvelutoimintaa. Tulosten kuvaaminen rakentuu tutkimuskysymysten mukaisesti. Mukaan on otettu haastateltujen henkilöiden alkuperäisiä ilmauksia, sillä ilmaukset olivat hyvin kuvaavia ja toivat siten rikkautta tulosten kuvaamiseen. Alkuperäisten ilmausten perään on merkitty sen haastattelun numero, josta ilmaus on lainattu.

7.1 Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asema riippuu näkökulmasta

Järjestötoimijoiden näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveysalan tehtäväkenttä oli hyvin laaja. Haastatteluista kävi ilmi, että vapaaehtoisjärjestöt edistivät ihmisten hyvinvointia neuvomalla ja tukemalla. Lisäksi ihmisiä autettiin arjessa selviytymisessä ja heidän kykyjään vaikuttaa omaan elämäänsä vahvistettiin. Myös omaisia autettiin ja tuettiin. Haastateltavat kokivat tiedottamisen ja valistustyön tärkeinä tehtävinä, sillä sairauksista tiedottamisella nähtiin olevan vaikutusta niiden ennaltaehkäisyssä. Haastateltavien mukaan tiedottamisen kohteena olivat järjestöjen jäsenet ja heidän omaisensa sekä koko yhteiskunta. Lisäksi vertaistuen antamisen koettiin olevan hyvin merkittävässä roolissa vapaaehtoisjärjestöjen tehtäväkentässä. Vapaaehtoisjärjestöt järjestivät myös monenlaista virkistystoimintaa ja tapahtumia.

”Ja vahvistetaan sitä, että ihmisellä on kädessään oma elämä ja siihen pystyy vaikuttamaan” (Nro. 5)

”Vertaistukea eikä kokemustietoa et voi saada julkiselta eikä yksityiseltä puolelta. Sehän on selkeesti meidän tehtävä.” (Nro. 3)

Tavallisen ihmisen puolustaminen ja etujen ajaminen koettiin yhtenä sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tärkeimmistä tehtävistä. Järjestötoimijoiden mukaan vapaaehtoisjärjestöt nostivat esiin jäsenten ääntä ja puhuivat sekä jäsenten että heidän

omaistensa puolesta. Suurin osa haastateltavista koki, että vapaaehtoisjärjestöjen mahdollisuudet tavallisen ihmisen puolustamiseen ja etujen ajamiseen olivat hyvät. Mahdollisuuksia tukivat oma koulutus ja vapaaehtoisjärjestön hyvä taloudellinen tilanne. Toisaalta haastatteluista kävi myös ilmi, että järjestö pystyy puolustamaan tavallista ihmistä ja ajamaan hänen etujaan vain jos järjestöllä on myös palkattua henkilökuntaa. Haastateltavat perustelivat näkemystään sillä, että palkatun henkilökunnan avulla järjestölle saatiin näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Järjestötoimijoiden näkemyksen mukaan liittotason toimijoilla oli järjestöihin verrattuna vielä paremmat mahdollisuudet ihmisten etujen ajamiseen. Haastateltavien mukaan järjestöjen toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen kuului myös järjestöjen tehtäviin.

Haastatteluissa tuotiin myös esiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon laadun kehittäminen yhteistyössä muiden tahojen kanssa kuului vapaaehtoisjärjestöjen toimenkuvaan. Lisäksi todettiin, että järjestöjen yhteistyö terveydenhuollon ammattilaisten kanssa oli hyvin moninaista ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuutta pyrittiin edistämään. Yhteistyön tavoitteeksi nähtiin hyvän palvelun luominen.

Suurin osa järjestötoimijoista koki, että sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöillä oli hyvä asema järjestökentällä. Mielipidettä perusteltiin sillä, että järjestöjen tekemälle työlle oli yhteiskunnassa selkeä tilaus. Julkisen sektorin koettiin tarvitsevan järjestösektoria, koska se ei pystynyt järjestämään itse kaikkia palveluita tiukentuneen taloustilanteen vuoksi. Haastateltavat tarkensivat, että järjestösektori täydensi julkisen sektorin palveluita.

”Jos ei vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoisjärjestöjä olisi niin Suomi olis kaaoksessa” (Nro 6)

”Meidän yhdistys täyttää sitä aluetta mitä virallinen organisaatio ei ehdi tai heillä ei ole siihen resursseja” (Nro 5)

Suurin osa haastateltavista koki, että vapaaehtoiset järjestöt olivat erilaisessa asemassa ostopalveluita tarjoaviin järjestöihin verrattuna. Haastateltavien mukaan kaupunki ei ollut riittävän kiinnostunut vapaaehtoisjärjestöistä ja yhteistyö oli tiiviimpää ostopalveluita tarjoavien järjestöjen kanssa. Ostopalveluita tarjoavilla järjestöillä ajateltiin olevan enemmän asiantuntijuutta, ammattitaitoa ja siten uskottavuutta. Toisaalta koettiin, etteivät järjestöt ole erilaisessa asemassa, koska vapaaehtoistyöllä ja palvelutuotannolla oli kummallakin eri tehtävänsä ja ne toimivat eri kentällä.

Vapaaehtoisjärjestöjen arvostuksen koettiin lisääntyneen, mutta lisää arvostusta toivottiin edelleen. Järjestötoimijoiden mukaan ihmiset, jotka olivat saaneet apua järjestöiltä, arvostivat eniten järjestöjen työtä. Suurin osa haastateltavista oli kuitenkin sitä mieltä, etteivät päättäjät arvostaneet riittävästi järjestöjen tekemää työtä eikä järjestöjen tekemän työn tärkeyttä aina nähty. Päättäjien koettiin tuovan arvostusta esiin sanallisesti, mutta järjestötoimijoiden mukaan arvostusta ei osoitettu konkreettisilla teoilla. Haastateltavien mukaan kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen oli vaikeaa, eikä kaupungin palaverissa välttämättä huomioitu vapaaehtoisjärjestöjen ääntä. Toisaalta järjestötoimijat muistuttivat, että järjestösektorin tulisi myös itse pitää huolta siitä, etteivät he ole palaverissa vain kiintiöedustajia. Henkilökohtaisilla suhteilla niin kuntatason päättäjiin kuin politikkoihin koettiin olevan merkitystä järjestösektorin toiminnan kannalta.

”Mä sanoisin, että vapaaehtoistoimintaa on alettu arvostamaan ehkä enemmän, mutta siinä on vielä paljon tekemistä.” (Nro 3)

”Mun mielestä ei riittävästi arvosteta, pidetään aina vaan kolmannen sektorin hommina niin kuin oltais vain jotain puuhastelijoita.” (Nro 7)

Järjestötoimijoiden mukaan arvostukseen liittyvät ongelmat korostuivat mitä korkeamman tason päättäjistä on kysymys. Syyksi arvostuksen ongelmiin nähtiin osittain tietämättömyys kolmannen sektorin asioista. Lisäksi asenteilla ja päättäjien omilla henkilökohtaisilla kokemuksilla koettiin olevan vaikutusta järjestöihin kohdistuvaan arvostukseen. Haastateltavien mukaan arvostuksen lisääntymiseen oli vaikuttanut se, että järjestöt olivat pystyneet osoittamaan mitä hyötyä järjestöjen toiminnasta oli. Lisäksi koettiin, että Seinäjoen kaupungin tiukentunut taloudellinen tilanne oli lisännyt kaupungin kiinnostusta ja siten arvostusta järjestösektorin suuntaan. Järjestöissä ajateltiin, että tiedottamisen ja näkyvyyden kautta arvostusta oli mahdollista saada lisää. Lisäksi nähtiin tärkeänä, että järjestöt olisivat myös itse aktiivisia päättäjien suuntaan. Järjestötoimijoiden mukaan päättäjätasolle tulisi viedä riittävästi tietoa, jotta arvostukseen ja asenteisiin pystyttäisiin vaikuttamaan. Julkisen sektorin tietämättömyyttä järjestöjen asioista ei nähty aina julkisen sektorin vikana.

7.2 Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytyksissä haasteita

Suurin osa järjestötoimijoista koki, että vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset olivat melko hyvät tai hyvät. Haastateltavat korostivat, että vapaaehtoistoiminta oli järjestötoiminnan perusta ja edellytys. Haastatteluista kävi vahvasti ilmi, että järjestöjen toiminta ilman vapaaehtoisia olisi vaikeaa tai jopa mahdotonta. Järjestötoimijoiden mukaan vapaaehtoistyöntekijät mahdollistivat laajan ja monipuolisen toiminnan mikä lisäsi toiminnan näkyvyyttä ja teki siten järjestöjä ihmisille tutummiksi. Vapaaehtoisilla koettiin olevan monenlaista osaamista ja he tekivät töitä joita palkatut työntekijät eivät ehtineet tehdä.

”Vapaaehtoisethan ovat aikanaan perustaneet nämä järjestöt.” (Nro 3)

”Ei pysty yhdistyksen omilla resursseilla pyörittämään monenlaista toimintaa, mutta aktiiviset vapaaehtoiset tuo lisäarvoa ja heillä on monenlaista osaamista mitä voi hyödyntää.” (Nro 7)

Järjestötoimijoiden mukaan vapaaehtoisina toimivat usein henkilöt joilla oli omaa kokemusta siitä aihealueesta mitä järjestö edusti. Haastateltavien kokemuksen mukaan vapaaehtoiset olivat useimmiten sairastuneita ja heidän omaisiaan tai läheisiään sekä opiskelijoita. Haastateltavat kertoivat, että vapaaehtoisia rekrytoitiin erilaisten henkilökohtaisten kontaktien kautta sekä jäsentiedotteissa. Kokemuksia oli myös siitä, että vapaaehtoistyöstä kiinnostuneet olivat itse ottaneet yhteyttä järjestöihin tai tulleet juttelemaan erilaisten tilaisuuksien tai tapahtumien yhteydessä. Uutena vapaaehtoisten rekrytointikanavana toimi järjestötoimijoiden mukaan Internet. Internetin koettiin lisänneen erityisesti nuorten kiinnostusta vapaaehtoistyöhön.

Vapaaehtoisten merkitys vertaistuen antajina todettiin suureksi. Haastatteluiden mukaan vapaaehtoiset vetivät vertaisryhmiä ja toimivat tukihenkilöinä sekä kokemusasiantuntijoina. Kokemusasiantuntijuuden osa-alueen ajateltiin kehittyvän jatkossa entisestään. Järjestötoimijat lisäsivät, että vapaaehtoiset auttoivat myös monenlaisten tapahtumien järjestämisessä. Lisäksi muistutettiin, että vapaaehtoiset toimivat esimerkkinä kohderyhmälle niin arkisissa tilanteissa kuin oman elämän suunnitteluun liittyen. Järjestötoimijat ajattelivat,

että vapaaehtoiset madalsivat ihmisten kynnystä lähteä mukaan järjestön toimintaan. Haastateltavat pitivät tärkeänä löytää vapaaehtoisille mielekästä ja sopivaa tekemistä.

Suurin osa järjestötoimijoista koki, että vapaaehtoisia tarvittaisiin enemmän järjestötyöhön ja vapaaehtoistyön jatkuvuudesta oltiin huolissaan. Lisäksi järjestöissä kaivattiin lisää aktiiveja. Haasteena nähtiin myös kuinka saada jäsenet osallistumaan paremmin järjestettävään toimintaan. Haastateltavien kokemuksen mukaan monissa järjestöissä vapaaehtoiset olivat suurimmaksi osaksi eläkeikäisiä ja vapaaehtoiset jäivät ikääntymisen myötä vähitellen pois. Suurin osa haastateltavista kaipasikin nuorempia vapaaehtoistoimijoita mukaan järjestöjen toimintaan. Toisaalta koettiin, ettei vapaaehtoistyöntekijän iällä ole merkitystä ja jokainen toimija oli tärkeä.

”Ensimmäisenä tulee mulle mieleen tästä Seinäjoen tilanteesta se, että mistä mä saan uusia vapaaehtoistyöntekijöitä kun vapaaehtoistyöntekijät ikääntyvät, että mistä saa uusia aktiivisia tilalle?” (Nro 2)

”Meidän pitää saada tuoreita kasvoja, naisia, miehiä, lapsia mitä vain. Mun mielestä on aivan käsittämätöntä, että ihmiset on viimeiset 20 vuotta huutanut, että nuoria tarvitaan mukaan.” (Nro 6)

Syitä nuorten vapaaehtoistoimijoiden vähyyteen esitettiin useita. Järjestötoimijoiden mukaan järjestöillä ei välttämättä ollut nuorille mitään annettavaa, sillä nuorten mielenkiinnon kohteet olivat erilaiset. Nuorten ajateltiin etsivän elämyksiä ja kaihtavan rutiineja. Lisäksi nuorten ajateltiin hakevan tietoa tarpeen tullen mieluummin omilta kavereilta ja Internetistä. Järjestötoimijoiden mukaan aikuisilla ei välttämättä ollut resursseja vapaaehtoistyöhön, sillä perhe, työ ja harrastukset veivät aikaa.

Suurena haasteena nähtiin myös vapaaehtoisten sitoutumiseen liittyvät asiat. Haastateltavien näkemyksen mukaan vapaaehtoistyöhön ei enää sitouduttu kuten ennen ja vuosien sitoutumisen sijaan osallistuttiin lyhytkestoisiin, yksittäisiin juttuihin. Haastateltavien mukaan ihmiset halusivat tarkemmin valita mihin osallistuivat ja milloin. Oman vapaa-ajan ja perheen koettiin olevan vapaaehtoistyötä suuremmassa roolissa. Järjestötoimijat toivat esiin myös huolensa vapaaehtoistyöntekijöiden jaksamisesta, sillä samat aktiiviset henkilöt olivat usein mukana vuodesta toiseen.

”Nuoret saattaa tulla tekemään jonkun pikku jutun, yhden projektin, sitten ne siirtyy jonnekin muualle. Se pitää hyväksyä. Mutta enää ei haluta sitoutua vaikka viideks vuodeks.” (Nro 3)

Vapaaehtoistoiminnan haasteisiin nähtiin kuuluvan myös vapaaehtoistyöntekijöiden laadun säilyttäminen. Se kuinka monta vapaaehtoista järjestön listoilla oli, ei ollut haastateltavien mukaan oleellisin asia, vaan tärkeänä nähtiin erityisesti vapaaehtoisten aktiivisuus. Haastatteluissa muistutettiin, ettei vapaaehtoisten tarvinnut olla ammattilaisia, mutta kaikki henkilöt eivät vapaaehtoisiksi kuitenkaan soveltuneet. Esimerkkinä vastauksissa annettiin mielenterveydellisistä ongelmista kärsivät henkilöt.

Järjestötoimijoiden mukaan järjestöjen hyvä taloudellinen tilanne mahdollisti laajan toiminnan. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että järjestöjen välinen taloudellinen tilanne vaihteli. Haastateltavat muistuttivatkin, että järjestöille oli tärkeää tietää eri rahanhaku kanavista. Järjestöjen merkittävin rahoittaja oli järjestötoimijoiden mukaan Raha-automaattiyhdistys. Myös Seinäjoen kaupunki, ELY-keskus ja erilaiset säätiöt nimettiin järjestötoiminnan rahoittajiksi. Järjestöjen kerrottiin saavan tuloja myös jäsenmaksuista, arpajaisista, keräyksistä, testamenteista ja ostopalveluista. Järjestötoimijat olivat tyytyväisiä Raha-automaattiyhdistyksen myöntämään tukeen ja sitä pidettiin riittävänä.

Järjestötoimijat toivat esiin, että sosiaali- ja terveysalan järjestöiltä odotettiin paljon, mutta järjestöjen toiminta-edellytyksiä oli kuitenkin kavennettu. Haastateltavien mukaan Seinäjoen kaupunki oli vähentänyt toiminta-avustuksiaan ja kaupungin linjaa pidettiin lyhytnäköisenä. Suurin osa järjestötoimijoista toivoi lisää taloudellista tukea kaupungilta. Haastatteluista kävi myös ilmi, että hallitusohjelman mukaan yhdistys- ja vapaaehtoistoimintaa piti tukea. Hallitusohjelman ja Seinäjoen kaupungin käytännön toiminnan välillä nähtiinkin olevan selkeää ristiriitaa. Haasteista huolimatta järjestöt kokivat kuitenkin pärjäävänsä taloudellisesti melko hyvin tai hyvin, mutta järjestöjen täytyi olla säästäväisiä.

”Sekin on mielenkiintoinen juttu, koska vapaaehtoisjärjestöiltäkin odotetaan nykyään enemmän, kyllähän ne vois hoitaa tän ja tän ja samalla toimintaedellytyksiä kavennetaan.” (Nro 3)

”Huono taloudellinen tilanne. Sehän on vastoin kaikkia julkisia, kansallisia ohjelmia, säädöksiä ja lakipykäliä. Koko ajan puhutaan ennaltaehkäisevästä ja ennakoivasta työstä ja otetaan koko ajan sieltä pois missä se voisi näkyä.”

(Nro 6)

Haastateltavien mukaan vapaaehtoisjärjestöt toimivat vuokratiloissa. Toimitiloihin oltiin pääosin tyytyväisiä. Ongelmaksi nähtiin ainoastaan se, että toiminnan laajentuessa tilat jäivät liian pieniksi eikä uusia tiloja ollut todennäköisesti saatavilla. Haastatteluista kävi myös ilmi, ettei kaikki järjestötoiminta edellyttänyt virallisia toimistotiloja. Koulujen ja muiden vastaavien tilojen käyttäminen tiloina oli mahdollisesti liian vähäistä. Järjestötoimijoiden mukaan järjestöjen toimintaedellytykset saattoivat myös olla erilaiset Seinäjoen keskustassa kuin kyläalueilla.

Haastateltavat kertoivat edustamiensa järjestöjen tekevän yhteistyötä niin julkisen, yksityisen kuin järjestösektorinkin kanssa. Eniten yhteistyötä tehtiin kaupungin, terveyskeskuksen, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin, oppilaitosten ja muiden järjestöjen kanssa. Oppilaitosyhteistyö nähtiin tärkeäksi, koska sen koettiin edistävän sosiaali- ja terveystalouden tulevien ammattilaisten tietämystä ja siten arvostusta järjestösektorista. Haastateltavien mukaan yhteistyö oppilaitosten kanssa antoi vaikutelmaa siitä, että järjestöjä arvostettiin ja heidän asiantuntijuutensa luotettiin. Järjestötoimijat olivat tyytyväisiä Järjestötalon toimintaan, sillä se edisti järjestöjen välistä yhteistyötä.

Yhteistyön muodoiksi eri tahojen kanssa nimettiin yhteiset koulutukset, tukihenkilötoiminnan yhteistyö, yhteiset tilaisuudet, yhteistyöpalaverit ja seminaarit. Verkostoitumisen ja yhteistyön nähtiin olevan tärkeää, sillä siten järjestöt saivat lisää näkyvyyttä, vaikuttavuutta, merkitystä ja arvostusta. Lisäksi toisten tahojen järjestöjä koskevan tietämyksen koettiin laajenevan yhteistyön kautta. Yhteistyön nähtiin vaikuttavan positiivisesti myös toiminnan laatuun ja laajuuteen. Yhteistyön ajateltiin säästävän resursseja ja sillä pystyttiin osittain korvaamaan rahan puutetta. Järjestötoimijoiden mukaan järjestöt saivat yhteistyön kautta toisiltaan myös vertaistukea sekä oppivat uutta ja saivat uusia ideoita. Järjestöissä ajateltiin, että uusien ideoiden toteuttaminen oli yhdessä helpompaa. Yhteistyön kautta järjestöjen koettiin saavan parempaa näkyvyyttä päättäjien suuntaan. Lisäksi haastateltavien mukaan muita järjestötoimijoita oli helpompi saada mukaan erilaisiin projekteihin, jos mukana oli useita järjestöjä.

7.3 Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus näyttää valoisaalta

Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus nähtiin pääosin myönteisenä ja järjestöjen aseman uskottiin säilyvän tai jopa paranevan haasteista huolimatta. Aseman säilymiseen nähtiin vaikuttavan se, että järjestöjen toiminnalle oli jatkossakin selkeä tilaus. Tulevaisuudessa kuntien ajateltiin tarvitsevan järjestösektoria yhä enemmän tiukentuvan taloudellisen tilanteensa vuoksi. Järjestötoimijat eivät uskoneet kuntien pystyvän järjestämään tulevaisuudessa kaikkia palveluitaan itse. Haastateltavat kuitenkin korostivat, että mikäli kunnat tulevaisuudessa aikovat siirtää palveluiden järjestämistä järjestösektorille, tulisi kuntien turvata riittävät resurssit niiden järjestämiseen. Kokemusasiantuntijuuden osa-alueen nähtiin kasvavan tulevaisuudessa.

”Vaikka monet maalaakin sellaista synkkää tulevaisuutta. Mutta kyllä tässä on koko ajan kehitytty ja mennään eteenpäin. Kyllä mä uskon, että jatkossakin se asema säilyy.” (Nro 8)

Haastatteluista kävi ilmi, että virallisen organisaation tulisi tuoda esiin vapaaehtoistoiminnan tärkeyttä eri tilanteissa. Seinäjoen kaupungilta, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriltä ja omalta liittotasolta toivottiin enemmän apua ja tukea jatkossa. Haastateltavat toivoivat päättäjiltä asennemuutosta ja aitoa kiinnostusta yhteistyöhön kolmannen sektorin kanssa.

”Ei enää riitä, että joku virkamies sanoo puhujan pöntöstä, että tehdään yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa.” (Nro 3)

Järjestötoimijat olivat huolissaan vapaaehtoisten toimijoiden riittävydestä tulevaisuudessa. Haastateltavat olivat huolissaan myös siitä, etteivät vapaaehtoiset enää tulevaisuudessa mahdollisesti lähde toimintaan mukaan ilman minkäänlaista korvausta. Haastateltavien mukaan vapaaehtoisille tulisikin antaa jatkossa se tunnustus mikä heille kuuluu ja heitä pitäisi palkita tekemästään työstä esimerkiksi koulutuksella tai virkistysretkillä.

”Kyllä se on se vapaaehtoisten palkitseminen. Kannustetaan niitä vapaaehtoisia toimimaan ja mahdollistetaan se. Sille pitää antaa arvo ja tunnustus.” (Nro 8)

Järjestötoimijoiden näkemyksen mukaan vapaaehtoistyö piti saada tulevaisuuden turvaamiseksi innostavaksi ja haasteelliseksi ja ihmisten tarpeet tuli ottaa paremmin huomioon vapaaehtoistyön suunnittelussa. Järjestöjen oman perustehtävän arvioiminen nähtiin tärkeänä ja toiminnan ja toimintatapojen muokkaaminen nähtiin ratkaisuna

vapaaehtoisten riittämättömään määrään. Haastateltavien mukaan tekniikkaa ja sosiaalista mediaa tuli hyödyntää jatkossa entistä enemmän tiedottamisessa ja vapaaehtoisten rekrytoinnissa.

”Meidän täytyy miettiä mitä näille ihmisille pitää järjestää, mitä he tarvitsevat ja odottavat. Kohdentaa toimintaa.” (Nro 5)

Varainkeruumenetelmien nähtiin laajenevan nykyisestä. Haastateltavien näkemyksen mukaan julkisen rahoituksen vähentyessä järjestöjen tulot tulevat tulevaisuudessa yhä enemmän useista pienistä lähteistä. Järjestötoimijoiden mukaan järjestöjen tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota tiedotukseen, näkyvyyden lisäämiseen, esillä olemiseen ja verkostojen kehittämiseen. Haastateltavien mukaan sosiaali- ja terveysalan järjestöjen yhteistä ääntä ja yhteistyötä tuli vahvistaa, sillä yhdessä järjestöjen nähtiin olevan vaikuttavampia ja vakuuttavampia. Tulevaisuudelta toivottiin lisää taloudellista tukea järjestösektorille. Järjestötoimijat kuitenkin muistuttivat, että vastineeksi taloudellisesta tuesta, järjestöjen tulee kuitenkin osoittaa päättäjille mitä hyötyä heidän toiminnastaan oli ja mihin rahaa tarvittiin. Lisäksi tulevaisuuden kannalta nähtiin tärkeänä, että järjestötoimijat olisivat rohkeasti yhteydessä päättäjiin tarvittaessa.

Yritysten ja järjestöjen välisen yhteistyön nähtiin kasvavan, sillä yhteistyö nostatti yritysten arvoa ja merkitystä sekä teki yritysten toimintaa näkyvämmäksi. Sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten ja järjestöjen välistä yhteistyötä tuli haastateltavien mukaan myös kehittää, sillä oppilaitosten opiskelijat nähtiin mahdollisina tulevina järjestötoimijoiden yhteistyökumppaneina tai järjestöjen työntekijöinä. Vapaaehtoistyön tulevaisuuden ajateltiin yllättävän. Haastateltavien mukaan paikallisyhteisöt tulevat vain voimistumaan, minkä ajateltiin johtuvan jatkuvasta sosiaali- ja terveysalan epävarmuudesta. Ihmisten rohkeus puuttua asioihin tulee vastaajien mukaan vain kasvamaan. Tulevaisuuden eläkeikäisillä vapaaehtoistoimijoilla nähtiin olevan monenlaista osaamista mikä tuo uutta voimaa järjestötyöhön.

”Haluan nähdä, että yhdistystoiminnan merkitys ja rooli tulee vain kasvamaan, se tulee vain muuttamaan muotoaan ja se voi hämmästyttää monia.” (Nro 6)

8 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöissä toimivien näkemyksiä edustamansa järjestöjen asemasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta Seinäjoella. Tulosten perusteella vapaaehtoisjärjestöjen asema Seinäjoella oli hyvä, koska järjestöjen tekemälle työlle koettiin olevan kysyntää. Toisaalta päättäjiltä toivottiin enemmän arvostusta. Toimintaedellytykset olivat kuitenkin vaikeutuneet ja järjestöissä oli kohdattu haasteita esimerkiksi rahoitukseen ja vapaaehtoisten riittävään määrään liittyen. Tulosten mukaan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus on Seinäjoella haasteista huolimatta kuitenkin valoisa.

8.1 Tulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella vapaaehtoisjärjestöjen hyvä asema perustui tehtyyn työhön, jolle oli yhteiskunnassa selkeä tilaus. Järjestöt täydensivät julkisen sektorin palveluita ja kaupungin tiukentunut taloudellinen tilanne oli lisännyt kiinnostusta vapaaehtoisjärjestöjen suuntaan. Tulosten mukaan järjestöissä koettiin, että Seinäjoen kaupunki odotti paljon kolmannelta sektorilta. Järjestöjen tekemän työn tärkeys käy ilmi myös aiemmista tutkimuksista (Vuorinen ym. 2005, Pihlaja 2010). Järjestöjen tekemä työ on ollut monille pitkään näkymätöntä, mutta viime aikoina ihmisten tietoisuus ja kiinnostus järjestöjä kohtaan on lisääntynyt (Salamon & Sokolowski 2004).

Toisaalta vapaaehtoisjärjestöjen asemaan julkisen sektorin kumppanina ei oltu tyytyväisiä, sillä päättäjien ei koettu huomioivan vapaaehtoisjärjestöjä riittävästi kaupungin palavereissa. Täten kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen koettiin järjestöissä vaikeana. Järjestöjen ja päättäjien yhteistyön haasteet tulevat esiin myös aiemmassa tutkimuksessa (Peltosalmi ym. 2012). Seinäjoen kaupunkistrategiassa (2015) yhteisöt mainitaan lyhyesti ja silloinkin ainoastaan palvelujen tuottajina. Etelä-Pohjanmaan Liiton (2015) maakuntastrategiassa järjestöt nähdään kuitenkin tärkeänä osana yhteiskuntaa. Tältä pohjalta tämän tutkimuksen tulos järjestöjen tyytymättömyydestä julkisen sektorin kumppanina on mielenkiintoinen. Tässä tutkimuksessa vapaaehtoisjärjestöjen aseman uskottiin tulevaisuudessa säilyvän tai jopa paranevan. Myös aiemman tutkimuksen mukaan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus näyttää

valoisalta (Pessi & Oravasaari 2010). Tulosten mukaan Seinäjoen kaupunki tulee olemaan palveluiden järjestämisessä entistä riippuvaisempi järjestöistä tulevaisuudessa.

Tämän tutkimuksen perusteella Seinäjoen kaupunki näki ostopalveluita tarjoavat järjestöt ammattitaitoisempina ja yhteistyö oli heidän kanssaan tiiviimpää kuin vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Toisaalta toiminnan yhtiöittämisen ei koettu vaikuttavan järjestön asemaan. Aiemmat tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että kunnat myöntävät toiminta-avustuksia enemmän palveluita tarjoaville ja kuntien strategioiden mukaan toimiville yhdistyksille. Perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan tukeminen on vähentynyt (Peltosalmi ym. 2012, Pihlaja 2010, Vuorinen ym. 2005). Järjestöt, jotka pystyvät täyttämään yhteiskunnan odotukset ovat vahvimmassa asemassa (Piirainen ym. 2010).

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että vapaaehtoisjärjestöjen arvostus oli lisääntynyt, mutta päättäjien tulisi arvostaa vielä enemmän vapaaehtoisjärjestöjen työtä. Toisaalta vapaaehtoisjärjestöjen oli mahdollista vaikuttaa myös itse päättäjiltä saatavaan arvostukseen. Tulosten mukaan tiedottamisella, järjestötoimijoiden omalla aktiivisuudella ja järjestöjen hyödyn osoittamisella oli positiivinen vaikutus päättäjiltä saatavaan arvostukseen. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että eniten vapaaehtoisjärjestöjen työtä arvostavat ihmiset, jotka ovat saaneet järjestöiltä apua. Vapaaehtoisjärjestöjen arvostuksen lisääntyminen käy ilmi myös aiemmasta tutkimuksesta (Pessi & Oravasaari 2010). Tässä tutkimuksessa arvostukseen ei oltu kuitenkaan tyytyväisiä mikä poikkeaa Peltosalmen (2010) tutkimuksesta. Kyseisen tutkimuksen mukaan suurin osa yhdistyksistä on tyytyväisiä oman toimintansa arvostukseen.

Vapaaehtoisten työpanoksen koettiin olevan järjestöissä merkittävä ja vapaaehtoiset mahdollistivat järjestöjen laajan ja monipuolisen toiminnan. Tulosten mukaan järjestökentällä oltiin huolissaan vapaaehtoistyön jatkuvuudesta ja vapaaehtoisten jaksamisesta. Järjestöissä kaivattiin täten lisää vapaaehtoisia ja aktiiveja. Vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen nähdään yhtenä keskeisimmistä järjestötoiminnan kehittämisen haasteista (Peltosalmi ym. 2012). Tämän tutkimuksen perusteella järjestöissä toivottiin nuorempia vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Toisaalta haastatteluista kävi ilmi, ettei vapaaehtoisten iällä ole merkitystä. Nuoria on toivottu lisää vapaaehtoistoimintaan myös aiemmassa tutkimuksessa (Pessi & Oravasaari 2010). Toisaalta edellä mainitussa tutkimuksessa muistutetaan, että eläkeläiset tulisi nähdä entistä vahvemmin tulevaisuuden vapaaehtoistoimijoina. Väestörakenteesta johtuen

eläkeläisten määrä tulee kasvamaan.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan järjestöissä ollaan huolissaan siitä, ettei vapaaehtoistyöhön enää sitouduta kuten ennen. Vapaaehtoistoimijoiden sitoutuneisuus nähdään myös yhtenä tulevaisuuden haasteena. Ihmiset ovat kiinnostuneita kertaluontoisesta vapaaehtoistoiminnasta. Lisäksi vapaaehtoiset saattavat toimia useissa tehtävissä samanaikaisesti (Peltosalmi 2014, Raha-automaattiyhdistys 2011). Tutkimustietoa vapaaehtoisten sitoutumisen edistämiseksi on olemassa. Vapaaehtoisten sitoutumista voidaan edistää monipuolisen tukemisen ja auttamisen kautta. Järjestöjen toimintoja ja toimintatapoja tulee kehittää vapaaehtoisten sitoutuneisuuden edistämiseksi (Marta ym. 2014, Peltosalmi ym. 2014, Pessi & Oravasaari 2010).

Tässä tutkimuksessa järjestöjen taloudellinen tilanne vaihteli. Seinäjoen kaupunki oli vähentänyt toiminta-avustuksiaan, mutta Raha-automaattiyhdistyksen tukea pidettiin riittävänä. Rahaa saatiin järjestötoimintaan useista eri lähteistä ja järjestöissä työskentelevien oli tärkeää olla tietoinen eri rahanhaku kanavista. Järjestöjen toiminta-avustusten väheneminen ja yleiset taloudelliset haasteet käyvät ilmi myös aiemmista tutkimuksista (Bingham & Walters 2012, Chew & Osborne 2009, McAlexander & Koenig 2012, Peltosalmi ym. 2014, Philips 2012, Weerawardena et al. 2010). Tuloksista kävi ilmi, että järjestöt kokivat pärjäävänsä taloudellisesti melko hyvin haasteista huolimatta. Aiemman tutkimuksen mukaan yli puolet järjestöistä on tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa (Peltosalmi ym. 2014).

Tulosten mukaan vapaaehtoisjärjestöt tekivät yhteistyötä niin muiden järjestöjen kuin julkisen ja yksityisenkin sektorin kanssa. Verkostoituminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa nähtiin tärkeänä. Tuloksista kävi ilmi, että yhteistyön kautta järjestöjen toiminta oli laadukkaampaa ja niiden näkyvyys, vaikuttavuus ja arvostus kasvoivat. Tässä tutkimuksessa järjestöjen yhteinen vaikuttaminen nähtiin tehokkaana ja tulevaisuuden kannalta tärkeänä mikä on samassa linjassa aiemman tutkimustiedon kanssa (Peltosalmi ym. 2014). Yhteistyön koettiin säästävän myös resursseja. Julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyön toivottiin kehittyvän, mikä on samassa linjassa aiemman tutkimustiedon kanssa (Vuorinen ym. 2005). Järjestöt tarvitsevat kuitenkin tukea järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön kehittämisessä (Karttunen ym. 2013). Järjestöt toivoivat myös omalta liittotasolta enemmän apua ja tukea. Yhteistyön yritysten ja Sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitosten kanssa nähtiin kasvavan. Paikallisyhteisöjen nähtiin

voimistuvan ja vapaaehtoistyön tulevaisuuden jopa yllättävän. Kokemusasiantuntijuuden merkityksen kasvuun uskottiin.

Tulosten mukaan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen edellytti toimintatapojen muutosta. Lisäksi järjestöjen tuli huomioida paremmin ihmisten tarpeet. Järjestöjen toimintatapojen muuttaminen olisi tämän tutkimuksen mukaan ratkaisu vapaaehtoisten riittämättömään määrään ja muutoksessa mukana pysyminen oli järjestöille elinehto. Järjestöjen toimintatapojen kehittämisen tärkeys käy ilmi myös aiemmasta tutkimuksesta (Pessi & Oravasaari 2010), mutta nähtäväksi jää pystyvätkö yhdistykset tarjoamaan ihmisille sellaisia mahdollisuuksia, että uusia ihmisiä saadaan mukaan toimintaan (Vuorinen ym. 2005). Tulosten perusteella vapaaehtoistyö tulee saada innostavaksi ja haasteelliseksi toiminnan turvaamiseksi tulevaisuudessa. Aiempien tutkimusten mukaan vapaaehtoistyöhön osallistumista voidaan edistää kehittämällä vapaaehtoistyön imagoa, tiedottamalla enemmän ja paremmin tarjolla olevista vapaaehtoistoiminnan tehtävistä sekä tekemällä järjestöjä ihmisille tunnetummiksi. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen tulisi olla myös mahdollisimman helppoa. Lisäksi vapaaehtoistyön tehtäviä tulee kehittää ihmisten itsetuntoa tukeviksi ja vapaaehtoisten rooli-identiteetin vahvistumista tulisi tukea. Lisäksi vapaaehtoistyön johtamiseen tulee kiinnittää enemmän huomiota (Rochester 2006, Siltaniemi ym. 2011, Marta ym. 2014).

Tämän tutkimuksen mukaan Internet nähdään merkittävänä vapaaehtoisten rekrytoinnin kanavana tulevaisuudessa. Internetin merkitys vapaaehtoisten rekrytoinnissa käy ilmi myös aiemmassa tutkimuksessa (Zorn ym. 2012). Lisäksi edellä mainitussa tutkimuksessa todetaan, että sosiaalisen median mahdollisuuksista ollaan innoissaan, mutta konkreettisia toimenpiteitä asian edistämiseksi ei tehdä. Resurssien puute nähdään syynä sosiaalisen median hyödyntämisen vaikeuksiin. Aiemman tutkimuksen mukaan rajallisten resurssien lisäksi haasteena sosiaalisen median käyttämisessä ovat ikääntyneet jäsenet (Eimhjellen ym. 2014).

Tulosten perusteella vapaaehtoisten ei uskota lähtevän tulevaisuudessa enää samalla tavoin mukaan ilman korvausta. Vapaaehtoisia tulisi palkita ja antaa heille tunnustusta. Vapaaehtoisten palkitseminen voi tulevaisuudessa olla kuitenkin haastavaa, sillä Peltosalmen ym. (2014) mukaan resurssien kasvuun ei uskota. Resurssien puute vaikeuttaa vapaaehtoisten ohjaamista, tukemista ja palkitsemista. Tulosten mukaan järjestöjen näkyvyyttä tulee myös entisestään lisätä, sillä järjestöt saavat yhdessä toimimalla enemmän näkyvyyttä ja siten myös

arvostusta. Tulos on samansuuntainen aiemman tutkimustiedon kanssa (Vuorinen ym. 2005). Lisäksi edellä mainitun tutkimuksen mukaan päättäjät eivät välttämättä osaa tarkastella järjestöjen työn hyödyllisyyttä pitkällä tähtäimellä eikä toimintaedellytysten mahdollistamisen tärkeyttä nähdä. Siksi järjestöjen näkyvyyttä ja tuntemusta tulee edistää.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää käytännön järjestötoiminnassa erityisesti vapaaehtoisten rekrytoimiseen ja tukemiseen liittyen sekä järjestöjen keskinäisessä tai sektorirajat ylittävässä yhteistyössä. Tutkimuksesta on hyötyä myös Seinäjoen kaupungin ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön kehittämisessä. Lisäksi tutkimus antaa järjestötoimijoille tietoa tulevaisuuden haasteiden ratkomisesta.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa joudutaan jatkuvasti pohtimaan tehtyjä päätöksiä ja miettimään sekä analyysin kattavuuteen että työn luotettavuuteen liittyviä asioita (Eskola ja Suoranta 1998, 208). Tuomi & Sarajärvi (2013) muistuttavat, että tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan tekemät eettiset valinnat liittyvät tiiviisti yhteen. Tutkimuksen uskottavuus pohjautuu siihen, että tutkija on toiminut hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2013, 132). Tässä tutkimuksessa pyrittiin toimimaan huolellisesti kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkimus suunniteltiin, toteutettiin ja raportoitiin tieteellisten vaatimusten mukaisesti. Muiden tutkijoiden työ huomioitiin asianmukaisella tavalla.

Tutkimustulosten luotettavuus vaihtelee vaikka tavoitteena aina onkin virheiden välttäminen (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida useammalla eri tavalla. Esimerkiksi Tong ym. (2007) ovat laatineet laadullisen tutkimuksen raportoinnin kriteerit. Kriteerien tarkoituksena on auttaa tutkijaa huomioimaan paremmin tutkimuksen tekemisen osa-alueita sekä siten parantaa tutkimuksen luotettavuutta (Tong ym. 2007). Willberg (2009) toteaa puolestaan, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerit ovat siirrettävyys, totuudellisuus, vahvistettavuus ja uskottavuus. (Willberg 2009, sovellettuna Lincolnin & Cuban 1985 sekä Tynjälän 1991 mukaan).

Tong ym. (2007) toteavat, että tutkimuksen suunnitteluvaiheessa on kiinnitettävä huomiota teoreettiseen viitekehykseen, tutkimukseen osallistuvien valintaan, tutkimusasetelmaan ja aineiston keruuseen. Ensinnäkin tutkimuksesta tulee käydä selkeästi ilmi miten tutkija on

päätynyt asettamiinsa tutkimustavoitteisiin ja kysymyksiin (Tong ym. 2007). Ennen tutkimuksen tavoitteen asettamista perehdyttiin kolmatta sektoria koskeviin tutkimuksiin. Haastattelun kysymykset muodostettiin tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymysten pohjalta. Haastattelun kysymysten tarkoitus oli saada tutkimuskysymyksiin mahdollisimman kattavat vastaukset. Haastatteluun osallistuvia järjestötoimijoita ei voitu tässä tapauksessa valita täysin satunnaisesti, koska tutkimukseen olisi saattanut valikoitua sellaisia järjestöjä, jotka eivät olleet tutkimushetkellä aktiivisia tai järjestöjen toiminta ei olisi ollut tämän tutkimuksen kannalta riittävän monipuolista. Tarkoituksena kun oli kuitenkin saada tutkimuskysymyksiin mahdollisimman kattavat vastaukset.

Haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja heille annettiin tietoa tutkimuksen tarkoituksesta etukäteen. Heillä oli myös mahdollisuus valmistautua haastatteluun, sillä kaikille lähetettiin haastattelukysymykset etukäteen. Osallistuville henkilöille selvitettiin, ettei heitä ole mahdollista tunnistaa tutkimustuloksista ja – raportista. Ennen haastattelun alkua tutkimuksen saatekirje käytiin vielä läpi ja haastateltavat antoivat allekirjoituksellaan luvan haastatteluaineiston käyttöön tutkimuksessa. Luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat keskeisessä roolissa tutkimuksen tietojen käsittelyvaiheessa (Eskola & Suoranta 1998, 57). Tutkimusaineisto säilytettiin huolellisesti ja luottamuksellisesti. Aineisto hävitettiin tutkimuksen valmistumisen jälkeen suunnitelman mukaisesti.

Aineistonkeruun vaiheessa huomiota tulee kiinnittää haastattelun kysymyksiin, kysymysten mahdolliseen esitestaukseen, aineiston keruun käytännön kysymyksiin sekä aineiston saturaatioon (Tong ym. 2007). Haastattelukysymyksiä ei esitestattu. Tästä ei kuitenkaan aiheutunut haittaa, sillä haastateltavat ymmärsivät kysymykset samalla tavalla. Ainoastaan viimeinen toiminnan turvaamista tulevaisuudessa käsittelevä kysymys havaittiin jo ensimmäisessä haastattelussa turhaksi. Kaikkien haastattelujen kohdalla viimeiseen kysymykseen oli vastattu jo toiseksi viimeisimmän kysymyksen yhteydessä. Tämä kysymys käsitteli yleisesti vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuutta. Toiseksi viimeinen ja viimeinen kysymys olivat siis liian samanlaisia. Viimeinen kysymys olisi voinut olla ainoastaan tarvittaessa tarkentava kysymys. Haastatteluja tehtäessä pyrittiin välttämään haastateltavan johdattelua. Pääosin tässä onnistuttiin, mutta muutamassa tilanteessa haastateltavalle saatettiin paljastaa ehkä liikaa omista mielipiteistä. Aineiston keruun suhteen ei ilmennyt mitään käytännön ongelmia. Jokainen haastattelu toi aineistoon uutta tietoa eikä saturaation kysymystä ollut tarvetta tässä tutkimuksessa miettiä.

Analyysiä tehtäessä tulee kiinnittää huomiota siihen, nousevatko tutkimuksen teemat aineistosta vai onko teemat tunnistettu jo ennen analyysin aloitusta (Tong ym. 2007). Tässä tutkimuksessa teemat eli vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja tulevaisuus nousivat selkeästi esiin aineistosta. Aineistoa käytiin läpi tutkimuskysymys kerrallaan. Analyysivaiheessa pyrittiin olemaan kriittinen siinä, oliko jonkun vastauksen kohdalla mahdollisesti johdateltu vastaajaa. Muutamassa kohdassa osa vastauksesta jätettiin huomiotta mahdollisen lievän johdattelun vuoksi.

Tutkimuksen analyysivaiheen arviointiin voidaan liittää myös siirrettävyyden kriteeri. Willberg (2009) toteaa, että siirrettävyydellä viitataan siihen kuinka laajasti tutkimuksen tuloksia on mahdollista soveltaa muihin tutkimuskohteisiin. Tulosten soveltamisen mahdollisuuksien pohtiminen edellyttää aineiston monipuolista kuvaamista (Willberg 2009, sovellettuna Lincolnin & Cuban 1985 sekä Tynjälän 1991 mukaan). Tässä tutkimuksessa tulokset pyrittiin esittämään monipuolisesti ja selkeästi. Tuloksia on mahdollista soveltaa vapaaehtoisjärjestöihin liittyen, ainakin sosiaali- ja terveysalan järjestökentän tutkimuksessa.

Tong ym. (2007) muistuttavat vielä, että tutkimuksen raportoinnin vaiheessa tulee kiinnittää huomiota tulosten selkeään esittelyyn ja kuinka johdonmukaisia tutkimuksen tulokset ovat aiemman tutkimustiedon valossa. Lisäksi on huomioitava mahdolliset osallistuneiden autenttiset lainaukset (Tong ym. 2007). Tässä tutkimuksessa kirjallisuus- ja tulososiot olivat keskenään loogisia. Molemmat noudattivat asioiden käsittelyn järjestyksessä ja otsikoinnissa samaa kaavaa. Aiemman tutkimustiedon ja tämän tutkimuksen tulosten välillä oli selkeää johdonmukaisuutta mikä tukee tämän tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen tulososiossa käytettiin vastaajien alkuperäisilmaisuja mikä toi esiin vastaajien omaa ääntä. Autenttiset lainaukset oli valittu eri vastaajilta mahdollisimman tasapuolisesti. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereistä tutkimuksen raportoinnin vaiheeseen liittyvät myös totuudellisuus ja vahvistettavuus. Todellisuudella viitataan siihen kuinka hyvin tehdyt johtopäätökset vastaavat todellisuutta. Vahvistettavuudella tarkoitetaan puolestaan sitä tukeeko aiempi tutkimustieto aineistosta tehtyjä tulkintoja (Willberg 2009, soveltaen Lincolnin & Cuban 1985 ja Tynjälän 1991 mukaan). Tässä tutkimuksessa aineistosta tehdyt tulkinnat ja johtopäätökset olivat samansuuntaisia aiemman tutkimustiedon kanssa.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereihin kuuluu myös uskottavuus jolloin tavoitteena on arvioida omia ennakkokäsityksiä tutkimukseen liittyen ja siten myös pohtia onko tulosten pohjalta tehty oikeat johtopäätökset (Willberg 2009, sovellettuna Lincolnin &

Cuban 1985 sekä Tynjälän 1991 mukaan). Tämän tutkimuksen tulokset olivat selkeät. Omat ennakkokäsitykset aiheesta tunnistettiin ja tavoitteena oli etteivät ne vaikuta tutkimuksen tuloksista tehtyihin johtopäätöksiin. Hirsjärvi ym. (2004) muistuttavat kuitenkin , että laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuutta ei voida koskaan täysin saavuttaa. Yksilön arvot muovaavat sitä, mitä ja miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä (Hirsjärvi ym. 2004, 152). Kiviniemi (2001) jatkaa, että tutkija muodostaa tutkimusta tehdessään tulkintoja. On mahdollista, että toinen tutkija päätyisi aineiston luokittelussa erilaiseen lopputulokseen ja asioiden painotus olisi erilainen (Kiviniemi 2001, 82). Tässä tutkimuksessa aineisto vastasi hyvin tutkimuskysymyksiin eikä aineiston luokittelu tuottanut merkittäviä vaikeuksia. Muodostetut alakategoriat olivat selkeitä, mutta niiden sisältöön tuli pieniä muutoksia analyysiprosessin etenemisen myötä. Sisällönanalyysi soveltui hyvin aineiston analyysimenetelmäksi.

Tutkimustuloksia ei voida täysin yleistää koko järjestökenttään, mutta ne antavat kuitenkin kuvaa sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asemasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta Seinäjoella. Tutkimusta varten haastateltiin vain yhdeksää järjestötoimijaa, mutta aineisto kuvaa hyvin Seinäjoen sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tilannetta, sillä valintakriteereihin kuului järjestöjen keskinäinen erilaisuus.

8.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä, että järjestöt edistävät ihmisten hyvinvointia monin eri tavoin. Apua saaneet ihmiset arvostavat järjestöjen työtä, mutta päättäjien arvostus on pääteltävissä käytännön toimista. Kunnat yrittävät selviytyä taloudellisista vaikeuksistaan ja tekevät siten lyhytnäköisiä päätöksiä. Vapaaehtoisjärjestöjen tekemän työn tärkeyttä ei osata ajatella pitkällä tähtäimellä.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan esittää seuraavat johtopäätökset:

- Palveluita tuottavilla sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöillä on hyvä asema Seinäjoella, mutta perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan asemassa on parannettavaa.
- Vapaaehtoistyö on järjestötoiminnan perusta ja huoli vapaaehtoistyöntekijöiden riittävydestä on järjestökentän yhteinen.
- Vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset ovat vaikeutuneet eikä kolmas sektori ole tasavertainen kumppani kunnallisessa päätöksenteossa.
- Järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön kehittäminen on järjestöjen toimintaedellytysten kannalta hyvin tärkeää.
- Järjestöjen keskinäistä yhteistyötä tulee kehittää, sillä yhteistyö on välttämätöntä tulevaisuuden haasteista selviämiseksi.
- Yhteistyön kehittämisessä eri tahojen kanssa korostuu keskeisten sidosryhmien kartoittaminen
- Järjestöjen välisen yhteistyön kautta on mahdollista saavuttaa lisää näkyvyyttä, arvostusta ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa.
- Järjestöissä ollaan tietoisia siitä, että toimintatapoja tulee muuttaa toiminnan turvaamiseksi ja heillä on motivaatiota oman työnsä kehittämiseen. Tietoa toiminnan muuttamiseen on, mutta työ on vielä kesken.
- Järjestöjen tulisi olla oma-aloitteisia ja tehdä rohkeasti konkreettisia toimenpiteitä toimintaedellytysten edistämiseksi

Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä olivat sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöt. Jatkossa voisi tutkia myös muiden alojen vapaaehtoisjärjestöjä. Lisäksi voisi tutkia palveluita tuottavia järjestöjä. Myös vapaaehtoisjärjestöjen tutkiminen jollain muulla kuin Seinäjoen alueella voisi olla mahdollinen tutkimuskohde. Kuten tästä tutkimuksesta käy ilmi, päättäjien

asenteisiin ja arvostukseen vapaaehtoisjärjestöjä kohtaan ei olla tyytyväisiä. Tulevaisuudessa päättäjien asenteita voisi tutkia tarkemmin. Tulevaisuudessa tämän tyyppisen tutkimuksen Seinäjoen alueella voisi toistaa, jotta nähtäisiin onko vapaaehtoisjärjestöjen toiminta kaupungissa kehittynyt.

LÄHTEET

- Bingham T, Walters G. 2012. Financial sustainability within UK charities: Community sport trusts and corporate social responsibility partnerships. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 24 (3), 606-629.
- Chew C, Osborne S.P. 2009. Identifying the factors that influence positioning strategy in U.K. charitable organizations that provide public services. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 38 (1), 29-50.
- Egerton M, Mullan K. 2008. Being a pretty good citizen: an analysis and monetary valuation of formal and informal voluntary work by gender and educational attainment. *The British Journal of Sociology* 59 (1), 2008, 145–164.
- Eimhjellen I, Wollebaek D, Stromsnes K. 2014. Associations Online: Barriers for Using Web-Based Communication in Voluntary Associations. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 25 (3) 730-753.
- Eskola J, Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Etelä-Pohjanmaan Liitto. 2015. Maakuntastrategia. Viitattu 19.4.2015. <http://www.epliitto.fi/?page=maakuntastrategia>
- Euroopan Parlamentin mietintö. 2008. Vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuudenedistämisessä. Viitattu 30.1.2014. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+XML+V0//FI>
- Grönlund H. 2012. Volunteerism as a mirror of individuals and society: reflections from young adults in Finland. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Harju A, Niemelä J. Kansalaisjärjestötoiminnan toimintaedellytykset. Oikeusministeriön julkaisuja. 2/2011.
- Hirsjärvi S, Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10 os. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15 uud. p. Helsinki: Tammi.
- Julkunen R. 2006. Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Stakes.

- Karttunen A, Kettunen A, Piirainen K. 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. Helsinki:Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kiviniemi K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II-näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Aaltola J, Valli R (toim.) Jyväskylä:PS-kustannus.
- Kyngäs H, Vanhanen L. 1999. Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11(1), 3-11.
- Laasanen J. 2011. Raportteja 70. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Helsingin yliopisto: Ruralia-instituutti.
- Latvala E, Vanhanen-Nuutinen L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Janhonen S, Nikkonen M (toim.) 2. uud. p. Helsinki:WSOY.
- Li Y-P, Chen Y-M, Chen C-H. 2013. Volunteer Transitions and Physical and Psychological Health Among Older Adults in Taiwan. *Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 68 (6), 997-1008.
- Lum T.Y, Lightfoot E. 2005. The Effects of Volunteering on the Physical and Mental Health of Older People. *Research on Aging*. 27 (31) 31–55.
- Marta E, Manzi C, Pozzi M, Vignoles V, L. 2014. Identity and the Theory of Planned Behavior: Predicting Maintenance of Volunteering After Three Years. *The Journal of Social Psychology* 154 (3), 198-207.
- Matthies A-L. 2007. Toisenlainen kolmas sektori. Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksen valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (1), 57-71.
- McAlexander J, Koenig H. 2012. Building communities of philanthropy in higher education: Contextual influences. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*. 17 (2), 122-131.
- Mcneela P. 2008. The Give and Take of Volunteering; Motives, Benefits and Personal Connections among Irish Volunteers. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 19 (2) 125-139.
- Millette V, Gagne M. 2008. Designing volunteers`tasks to maximize motivation, satisfaction and performance: The impact of job characteristics on volunteer engagement. *Motivation and Emotion* 32 (1) 11-22.
- Nylund Marianne & Yeung Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy.
- Peltosalmi J, Hakkarainen T, Londen P, Kiukas V, Särkelä R. 2014. Järjestöbarometri. Ajankohtaiskuva Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksesta. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki.

- Peltosalmi J, Hakkarainen T, Särkelä R, Eronen A. 2012. Järjestöbarometri. Ajankohtaiskuva Sosiaali- ja terveysjärjestöistä. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki.
- Peltosalmi J, Särkelä R. 2011. Järjestöbarometri. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.:Helsinki.
- Peltosalmi J, Särkelä R. 2011. Järjestöbarometri. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto:Helsinki.
- Peltosalmi J, Vuorinen M, Särkelä R. 2010. Järjestöbarometri. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto:Helsinki.
- Pessi A, B, Oravasaari T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys: Helsinki.
- Philips S. 2012. Canadian leapfrog: From regulating charitable fundraising to co-regulating good governance. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations. 23 (3), 808-829.
- Pihlaja R. Kolmas sektori maaseutukunnissa. Helsingin Yliopisto, Ruralia-instituutti. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, kansalaisjärjestöteemaryhmä. Kunnallisanalan kehittämissäätö. 2010. Julkaisuja 19. Viitattu 23.11.2012. www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Julkaisuja19.pdf
- Piirainen K, Kuvaja-Köllner V, Hokkanen J, Mannelin K, Kettunen A. 2010. Järjestöjen vaikutukset. Arvioinnin kehittämistä kolmessa kuopiolaisessa järjestössä. Raportteja 42. Diakonia-ammattikorkeakoulu:Tampere.
- Poulin M, J, Brown S, T, Smith, D, M. 2013. Giving to Others and the Association Between Stress and Mortality. American Journal of Public Health 103 (9) 1649–1655.
- Rajaniemi J, Haarni I. 2011. Vapaaehtoiseksi seniorina. Ikäihmisten vapaaehtois- ja vertaistoiminnan tutkimus- ja Kehittämishanke (Vavero) 2007-2011. Loppuraportti. Raportteja 1/2011. Helsinki:Ikäinstituutti.
- Raha-automaattiyhdistys. 2011. Vapaaehtoistoiminnan vuosi 2011. Vapaaehtoistoiminnan vuoden tutkimus. Viitattu 30.12.2014. <https://www.ray.fi/.../Vapaaehtoistoiminnan%20vuoden%20tutkimuksen>
- Rehberg W. 2005. Altruistic Individualists: Motivations for International Volunteering Among Young Adults in Switzerland. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organisations. 16 (2) 109–122.
- Rochester C. 2006. Making sense of volunteering. A literature review. The Commission on the Future of Volunteering, England. Viitattu 6.3.2015. practicalwisdomr2z.co.uk/.../Making-sense-of-voluntee...

- Salamon L.M, Sokolowski S.W. 2004. Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector. Volume two. Kumarian Press.
- Saukkonen P. 2013. Kolmas sektori-Vanha ja Uusi. *Kansalaisyhteiskunta* 1 (4), 6-31.
- Seinäjoen kaupunkistrategia 2015. Viitattu 9.3. 2015.
https://www.seinajoki.fi/.../seinajokifi/.../Seinajoen_kaupunkistrategia_20..
- Siltaniemi A, Hakkarainen T, Londén P, – Luhtanen M, Perälähti A, Särkelä R. 2011. Kansalaisbarometri 2011. Hyvinvointi, palvelut ja osallisuus kansalaismielipiteissä. Helsinki : Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Simonsen-Rehn N, Laamanen R, Suominen S. 2004.Paikallisyhdistysten rooli ja merkitys terveyden edistämässä kunnissa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 32 (2), 95–117.
- Smith K. Cordery C.J. 2010. What works? A Systematic Review of Research and Evaluation Literature on Encouragement and Support of Volunteering. Viitattu 30.12.2014.
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1761655
- Sokolowski S.W. 2013. Effects of Government Support of Nonprofit Institutions on Aggregate Private Philanthropy: Evidence from 40 Countries. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 24 (2), 359–381.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Sosiaali- ja terveysturvan kansalaisjärjestöt Sosiaali- ja terveysministeriön kumppaneina. Sosiaali- ja terveysturvan politiikan järjestöpoliittiset linjaukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:5. Sosiaali- ja Terveysturvan keskusliitto. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Sosiaali- ja terveysturvan järjestöjen toimintaedellytysten kehittämistyöryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:4. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Särkelä R, Vuorinen M, Peltosalmi J. 2005. Sosiaali- ja terveysturvan mahdollisuudet palveluiden ja tuen tuottamisessa. Sosiaali – ja terveysturvan keskusliitto ry: Helsinki.
- Tong A, Sainsbury P, Craig J. 2007. Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*.19 (6), 349-357.
- Tuomi J, Sarajärvi A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu painos. Vantaa: Tammi.
- Volunteering Australia. 2010. Volunteering facts. Viitattu 29.3.2015.
<http://www.volunteeringaustralia.org/research-and-advocacy/the-latest-picture-of-volunteering-in-australia/>
- Vuorinen M, Särkelä R, Perälähti A, Peltosalmi J, Peisa L, Londén P, Eronen A. 2005. Vertaansa vailla. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysturvan järjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.

- Weerawardena J, McDonald R.E, Mort G.S. 2010. Sustainability of nonprofit organizations: An empirical investigation. *Journal of World Business*. 45 (4), 346-356.
- Willberg E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. *Kasvatustieteiden laitos/Erityispedagogiikan yksikkö*. Viitattu 22.4.2015. <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/.../laadullinen>
- Zorn T, E, Grant S, Henderson A. 2012. Strengthening Resource Mobilization Chains: Developing the Social Media Competencies of Community and Voluntary Organizations in New Zealand. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 24 (3), 666-687.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksen saatekirje ja tutkimusluvan kysyminen

TUTKIMUKSEN SAATEKIRJE JA TUTKIMUSLUVAN KYSYMINEN

Hyvät järjestötoimijat!

Olen Paula Paloniemi ja opiskelen Jyväskylän yliopistossa terveystieteiden osastolla. Teen Pro gradu-tutkielmani aiheesta sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset, asema ja tulevaisuudennäkymät Seinäjoella.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaiset ovat sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset Seinäjoella. Olen kiinnostunut siitä, millaisena järjestötoimijat näkevät sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen aseman ja tulevaisuuden Seinäjoella.

Tutkimusmenetelmänä käytetään haastattelua ja haastattelut nauhoitetaan. Äänitteet hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika on kevät 2014. Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyttenne tai edustamanne järjestön nimi käy ilmi tutkimukseni raportissa millään tavalla.

Tutkimuksen tulokset tullaan julkaisemaan Pro gradu-tutkielmani raportissa, joka on luettavissa sähköisessä muodossa Jyväskylän yliopiston kirjaston JYKDOK-tietokannassa.

Pro gradu-tutkielmani ohjaa professori Tarja Kettunen

Kiitos avustanne!

Paula Paloniemi, terveystieteiden yo, sairaanhoitaja

paula.paloniemi@netikka.fi, p. 040-7569694

Osallistun tutkimukseen ja suostun haastattelun nauhoittamiseen. Haastattelua saadaan käyttää Pro gradu-tutkielmassa.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 2. Haastattelukysymykset

Haastattelun teemat: Vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja tulevaisuus

Haastattelukysymykset

1. Mikä on edustamasi sosiaali- ja terveysalan järjestön perustehtävä?/ perustehtäväsi järjestötoimijana?

2. Millainen asema sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöillä on mielestäsi järjestökentällä?

(Apukysymykset: Esim. Millainen asema vapaaehtoisjärjestöillä on tavallisen ihmisen puolustajana ja etujen ajajana? Ovatko vapaaehtoisjärjestöt erilaisessa asemassa verrattuna sosiaali- ja terveyspalveluita tarjoaviin järjestöihin? (esim. vanhusten asumispalveluita tarjoavat)

3. Miten kuvailisit vapaaehtoistyön merkitystä sosiaali- ja terveysalan järjestöissä?

(Apukysymykset: Esim. Mikä on vapaaehtoistoiminnan merkitys järjestön käytännön toiminnan kannalta? Millaista hyötyä vapaaehtoistoimijoista on järjestön jäsenistölle/kohderyhmälle?)

4. Millaisia haasteita vapaaehtoistoiminnan käyttämiseen järjestötyössä voi liittyä?

5. Millaiset ovat sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset Seinäjoella?

(Apukysymykset: Esim. Millaista taloudellista tukea vapaaehtoisjärjestöt saavat/onko tuki riittävää? Onko vapaaehtoisjärjestöillä riittävästi aktiivisia toimijoita? Ovatko toimitilat hyvät?)

6. Tekeekö vapaaehtoisjärjestö yhteistyötä muiden järjestöjen tai julkisen/yksityisen sektorin kanssa? Miten mahdollinen yhteistyö tukee vapaaehtoisjärjestön toimintaa?

7. Millainen on mielestäsi sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus Seinäjoella?

8. Mihin asioihin pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan turvaamiseksi myös tulevaisuudessa?

Liite 3. Esimerkki sisällönanalyysin etenemisestä

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria
<p>”Niin kyllä se kohtalaisen hyvä on”</p> <p>”Jos ei vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoisjärjestöjä olisi niin Suomi olis kaaoksessa”</p> <p>”Yhdistys täyttää sitä aluetta mitä virallinen organisaatio ei ehdi tai heillä ei ole siihen resursseja”</p>	<p>Asema kohtalaisen hyvä</p> <p>Asema on tärkeä</p> <p>Täydentää julkista sektoria</p>	<p>Vapaaehtoisjärjestöjen työlle on tilausta</p>
<p>”Tavallisen ihmisen puolustaminen ja etujen ajaminen on yksi järjestöjen tärkeimmistä tehtävistä”</p> <p>”Vertaistuki on varmaan tärkein ensimmäiseksi”</p> <p>”Me tuetaan sairastuneita ja heidän läheisiään”</p>	<p>Tavallisen ihmisen puolustaminen ja etujen ajaminen</p> <p>Vertaistuki</p> <p>Ihmisten tukeminen</p>	<p>Vapaaehtoisjärjestöjen tehtäväkenttä laaja</p>
<p>”Väestö, sanotaanko. Esimerkiksi kuulijat, kuntoutukseen osallistujat, x sairastuneet, läheiset”</p>	<p>Avun saaneet arvostavat järjestöjen työtä</p>	<p>Vapaaehtoisjärjestöjen arvostaminen vaihtelee</p>
<p>”Mutta viralliselta puolelta ei nähdä sitä aseman tärkeyttä”</p>	<p>Päätäjät eivät arvosta riittävästi</p>	

Liite 4 Sisällönanalyysissä muodostetut alakategoriat

Sisällönanalyysissä muodostetut alakategoriat tutkimuskysymysten mukaisesti		
Vapaaehtoisjärjestöjen asema	Vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset	Vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus
Vapaaehtoisjärjestöjen tehtäväkenttä on laaja Vapaaehtoisjärjestöjen työlle on tilausta Ostopalveluita tarjoavat järjestöt mahdollisesti paremmassa asemassa Vapaaehtoisjärjestöjen arvostaminen vaihtelee	Vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytyksissä haasteita Vapaaehtoisjärjestöillä useita tulonlähteitä Vapaaehtoistoimijoilla suuri merkitys järjestöjen toiminnassa Vapaaehtoisten rekrytointikanavat moninaiset Vapaaehtoistoimijoilla usein omakohtaista kokemusta aiheesta Sytä miksi vapaaehtoistoimintaan ei osallistuta Vapaaehtoisjärjestöt tekevät yhteistyötä kaikkien sektoreiden kanssa Yhteistyön muodot Yhteistyön hyödyt ovat selkeät	Vapaaehtoisjärjestöjen toimintaa tulee muuttaa Vapaaehtoisjärjestöjen tulevaisuus näyttää valoisalta